

Adroddiad Blynyddol y Gymraeg 2025-6

Tîm Y Gymraeg a Chraffu

Gwasanaethau Corfforaethol

Cynnwys

Rhif tudalen	Eitem
3	1. Rhagair
4	2. Crynodeb
5 6 7 8	3. Cefndir a. Dyletswyddau'r Safonau b. Atebolwydd c. Adrodd yn unol â gofynion safon 17
9 10 11 12-14 15 16-18 19-23 24-25	4. Cydymffurfiaeth â'r Safonau a. Trefniadau cyffredinol b. Cwynion ac ymholiadau i. Safonau'r Gymraeg ii. Polisi Iaith iii. Enwau Lleoedd c. Trosolwg cyffredinol sgiliau iaith d. Hyfforddiant e. Heriau wrth symud ymlaen
26	5. Cydweithio a dylanwadau ar eraill
30	6. Arfer Dda: Strategaeth Iaith Gwynedd

Adroddiad Y Gymraeg 2025-26

Cyfnod Adrodd	1 Ebrill 2025 - 31 Mawrth 2026
Pwrpas	Adrodd ar gydymffurfiaeth Cyngor Gwynedd gyda Safonau'r Gymraeg yn ystod 2025/26, yn ogystal â phrosiectau hybu a hyrwyddo sydd yn cyfrannu at y Strategaeth Iaith.
Awdur	Swyddogion Tîm y Gymraeg a Chraffu a Dysgu a Datblygu'r Datblygiad, Cyngor Gwynedd

Rhagair

Braf yw gweld adroddiad cadarnhaol eto eleni, sy'n adrodd ar gynnydd yn nifer staff y Cyngor sy'n meddu ar sgiliau Cymraeg ac hefyd yn nodi cynnydd yn y nifer sydd wedi mynychu hyfforddiant i ddatblygu eu sgiliau iaith. Mae adroddiad eleni yn cynnwys rhan ychwanegol sy'n rhoi sylw haeddiannol i waith hybu a hyrwyddo ar draws y Cyngor, gyda phob adran yn rhannu prosiect arfer dda. Ein gweledigaeth fel Cabinet ac fel Cyngor yw cynyddu cyfleoedd i bob un o drigolion Gwynedd weld a defnyddio'r Gymraeg mewn gwahanol gyd-destunau. Mae'r prosiectau dan sylw yn rhoi blas ar y cyfleoedd arloesol sy'n cael eu cynnig i drigolion Gwynedd ddefnyddio'u Cymraeg yn ddyddiol.

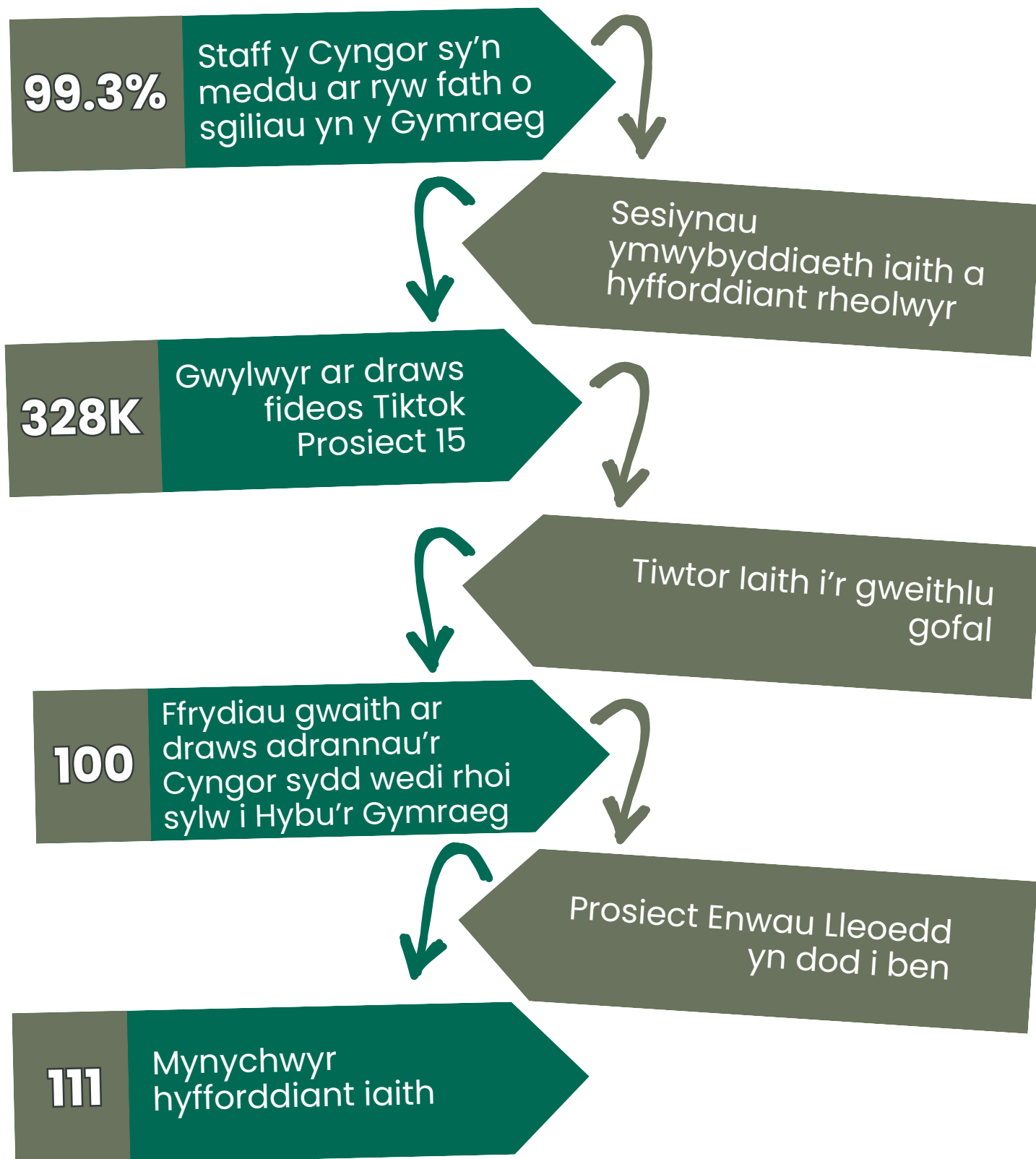
Un cryfder sydd gan y Cyngor ydi cydweithio a braf yw cydnabod llwyddiannau holl adrannau'r Cyngor i gydymffurfio â safonau'r Gymraeg a'u cyfraniad at y strategaeth iaith yn eu hadroddiadau i'r Pwyllgor Iaith. Hefyd, mae'r cydweithio rhwng Tîm y Gymraeg â Chomisiynydd y Gymraeg, Arfor, Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd a Môn a Rhwydwaith, i enwi rhai yn unig, yn sylfaen gref er mwyn dysgu gan sefydliadau eraill a rhoi plattform i'r gwaith da sy'n digwydd yng Ngwynedd.

Mae'r flwyddyn nesaf hefyd am fod yn flwyddyn hynod bwysig i'r Gymraeg yng Nghyngor Gwynedd gyda nifer o brosiectau allweddol i'w cwblhau. Dw i'n edrych ymlaen at weld datblygiad Siarter Twf: Y Gymraeg yn y gweithle, Polisi Iaith Addysg a sefydlu Bwrdd Rhaglen Y Gymraeg.

Cynghorydd Lliod Elenid Owen

Aelod Cabinet Gwasanaethau Corfforaethol a Chyfreithiol a'r Gymraeg yn ystod 2025-26

Crynodeb

Cefndir

Mae'n ofynnol i'r Cyngor gydymffurfio â Safonau'r Gymraeg, ar 30 Mawrth 2016 daeth 147 o safonau yn weithredol, gyda 4 o safonau hybu'n dod yn weithredol ar 30 Mawrth 2017.

Mae safon 170 yn nodi bod dyletswydd ar y Cyngor gyhoeddi adroddiad blynyddol o sut wnaeth gydymffurfio â Safonau'r Gymraeg yn ystod y flwyddyn a fu. Mae'r union ofynion wedi'u rhestru yn yr adran hon.

Cefndir

A) Dyletswyddau'r Safonau

Mae Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011 yn gosod fframwaith cyfreithiol, sydd yn rhoi dyletswydd ar y Cyngor i gydymffurfio â safonau mewn perthynas â'r Gymraeg. Mae safonau unigol yn egluro sut mae disgwyl i sefydliadau ddefnyddio'r Gymraeg mewn gwahanol sefyllfaoedd.

Mae'r dyletswyddau sy'n deillio o'r safonau'n golygu na ddylai'r Cyngor drin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg, ac y dylai'r Cyngor hybu a hwyluso defnyddio'r Gymraeg (sef ei gwneud yn haws i bobl ei defnyddio yn eu bywydau o ddydd i ddydd).

Mae'r Safonau laith wedi'u rhannu yn bum maes:

- cyflenwi gwasanaethau
- llunio polisi
- gweithredu
- hybu
- cadw cofnodion

Derbyniodd y Cyngor hysbysiad cydymffurfio gan Gomisiynydd y Gymraeg ar 30 Medi 2015, a hynny o dan Ran 4 Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011.

Roedd yr hysbysiad yn pennu'r safonau penodol y mae'n ofynnol i'r Cyngor gydymffurfio â hwy, ac ar 30 Mawrth 2016 daeth 147 o safonau yn weithredol, gyda 4 o safonau hybu'n dod yn weithredol ar 30 Mawrth 2017.

Gellir gweld y Safonau y mae'r Cyngor yn gorfod cydymffurfio â nhw yn eu cyfanrwydd, ynghyd â chopi o Bolisi laith cyfredol y Cyngor, drwy fynd i dudalen Safonau a Pholisi'r wefan gorfforaethol.

Cefndir

B) Atebolrwydd

Mae cydymffurfio â Safonau'r Gymraeg yn flaenoriaeth i Gyngor Gwynedd ac yn gyfrifoldeb ar holl adrannau a staff y Cyngor. Gwneir y gwaith monitro gan Bwyllgor Iaith Cyngor Gwynedd.

Rôl y Pwyllgor Iaith yw

- Rhoi cyfeiriad strategol a chydymffurfiaeth â Safonau'r Gymraeg gan roi sylw i waith y Cyngor ac unrhyw waith partneriaeth neu gydweithio
- Adolygu a chraffu ar faterion sy'n ymwneud â gweithredu Polisi Iaith Cyngor Gwynedd
- Derbyn gwybodaeth ar faterion yn ymwneud â'r Gymraeg yn ôl yr angen
- Gweithredu fel corff ymgynghorol ar strategaethau hyrwyddo'r Gymraeg o fewn y sir gan wneud argymhellion i'r Cabinet yn ôl yr angen
- Yn flynyddol (yn unol â blwyddyn galendr y pwyllgor), mae pob adran yn adrodd ar brosiectau sydd yn bwydo mewn i weithredu ein Strategaeth Iaith a Chynllun y Cyngor gan roi sylw i 5 maes blaenoriaeth sef blynyddoedd cynnar, dysgu, gwaith a gwasanaeth, y gymuned ac ymchwil a thechnoleg

Dyma linc i adroddiad pob adran:

[Adroddiad Adran Addysg](#)

[Adroddiad Adran Amgylchedd](#)

[Adroddiad Adran Cyllid](#)

[Adroddiad Adran Economi a Chymuned](#)

[Adroddiad Adran Gwasanaethau Corfforaethol](#)

[Adroddiad Gwasanaeth Cyfreithiol](#)

[Adroddiad Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant ac Adran Plant a Theuluoedd](#)

[Adran Priffyrdd, Peirianeg ac YGC](#)

[Adran Tai ac Eiddo](#)

Mae'r Adroddiad Blynyddol hwn wedi'i gyflwyno i'r Pwyllgor Iaith ar 29 Mehefin 2026, er mwyn ei gymeradwyo. Uned y Gymraeg a Chraffu'r Cyngor sydd yn gyfrifol am gynnwys yr adroddiad yn ogystal â sicrhau bod y safonau'n weithredol.

Dylai unrhyw gwestiwn am gynnwys yr adroddiad gael ei gyfeirio at Tîm y Gymraeg drwy iaith@gwynedd.llyw.cymru

Cefndir

C) Adrodd yn unol â gofynion safon 170

Mae'n rhaid i'r Cyngor greu adroddiad blynyddol sy'n darparu gwybodaeth am gydymffurfiaeth gyda Safonau'r Gymraeg. Mae'r union ofynion wedi'u rhestru yn safon 170:

(1) Rhaid ichi lunio adroddiad ("adroddiad blynyddol"), yn y Gymraeg, mewn perthynas â phob blwyddyn ariannol, sy'n delio â'r modd y bu ichi gydymffurfio â'r safonau gweithredu yr oeddech o dan ddyletswydd i gydymffurfio â hwy yn ystod y flwyddyn honno.

(2) Rhaid i'r adroddiad blynyddol gynnwys y wybodaeth a ganlyn (pan fo'n berthnasol, i'r graddau yr ydych o dan ddyletswydd i gydymffurfio â'r safonau y cyfeirir atynt) –

(a) nifer y cyflogeion sy'n meddu ar sgiliau yn y Gymraeg ar ddiwedd y flwyddyn o dan sylw (ar sail cofnodion a gadwasoch yn unol â safon 151);

(b) nifer yr aelodau staff a fynychodd gyrsiau hyfforddi a gynigwyd gennych yn y Gymraeg yn ystod y flwyddyn (ar sail cofnodion a gadwasoch yn unol â safon 152);

(c) os cynigiwyd fersiwn Gymraeg o gwrs gennych yn ystod y flwyddyn, y ganran o gyfanswm nifer y staff a fynychodd y cwrs a fynychodd y fersiwn Gymraeg (ar sail cofnodion a gadwasoch yn unol â safon 152);

(ch) nifer y swyddi newydd a'r swyddi gwag a hysbysebwyd gennych yn ystod y flwyddyn a gategoreiddiwyd fel swyddi sy'n gofyn –

i.bod sgiliau yn y Gymraeg yn hanfodol

ii.bod angen dysgu sgiliau yn y Gymraeg pan benodir i'r swydd,

iii.bod sgiliau yn y Gymraeg yn ddymunol, neu

iv.nad oedd sgiliau yn y Gymraeg yn angenrheidiol, (ar sail y cofnodion a gadwasoch yn unol â safon 154);

(d) nifer y cwynion a gawsoch yn ystod y flwyddyn a oedd yn ymwneud â'ch cydymffurfiaeth â'r safonau gweithredu yr oeddech o dan ddyletswydd i gydymffurfio â hwy.

Cydymffurfiaeth â'r Safonau

Mae Cyngor Gwynedd wedi ymrwymo i gydymffurfio â Safonau'r Gymraeg a'r brif nod o beidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg.

Yn yr adran hon, ceir data a gwybodaeth am y trefniadau sydd ar waith, cwynion ac ymholiadau, data sgiliau iaith staff a data hyfforddiant.

Cydymffurfiaeth â'r Safonau

A) Trefniadau cyffredinol i gydymffurfio â'r safonau

Cyflenwi Gwasanaethau

Wedi cynnal mwy o sesiynau hyfforddiant ymwybyddiaeth iaith, mae'r staff yn ymwybodol o'u gofynion i ddilyn Safonau'r Gymraeg a hefyd ein Polisi iaith. Mae'r staff yn ymfalchïo mai Cymraeg yw'r iaith fewnol ac yn mynychu cyfarfodydd uniaith Gymraeg ar draws y Cyngor.

Adolygwyd y polisi caffael dros y flwyddyn a sicrhawyd ei fod yn parhau i roi sylw teilwng i'r Gymraeg. Gyda Galw Gwynedd wedi diweddarau eu systemau galwadau yn ystod y flwyddyn, gwnaethpwyd y penderfyniad i osod y peiriant ateb ffôn yn ddwyieithog, yn hytrach na rhoi'r dewis iaith i'r cwsmer o'r pwynt cyswllt cyntaf. Teimlwn fod y drefn hon yn rhoi statws i'r Gymraeg ymysg rhai di-Gymraeg fydd yn cysylltu hefyd, byddant yn clywed y Gymraeg, hyd yn oed os na fyddant yn parhau â'r ymholiad yn yr iaith.

Yn dilyn adroddiad Comisiynydd y Gymraeg ar 'Grymuso'r Gymraeg drwy lywodraethiant cadarn', mae rhaglen waith wedi'i greu gennym i sicrhau cydymffurfiaeth llawn ar draws safonau fyddai weithiau yn medru llithro.

Llunio Polisi

Bellach, mae mwyafrif timau rheoli Adrannau'r Cyngor wedi derbyn cyflwyniad/ hyfforddiant ar gwblhau asesiadau effaith cydraddoldeb ac iaith, i sicrhau eu bod yn deall y gofynion ac i roi trosolwg o'r fformat ar-lein newydd. Mae'r berthynas dda rhwng Tîm y Gymraeg a gwasanaethau megis cydraddoldeb ac ymgysylltu yn golygu bod swyddogion yn cael eu cyfeirio atom yn rheolaidd er mwyn derbyn adborth a chyngor ar gwestiynau ymgynghori ac asesiadau effaith.

Gweithredu

Rydym wedi bod yn edrych ar ein gweithdrefnau cwynion wnaeth ein harwain at sylweddoli ein bod angen amlygu sut i adrodd unrhyw gwynion am y Gymraeg ar wefan y Cyngor. Gyda gwefan newydd ar waith, bydd y system newydd yn amlygu'n well bod posib cyflwyno cwyn drwy'r system gwynion corfforaethol a hefyd drwy Tîm y Gymraeg, gyda doler amlwg ar y ddwy dudalen ar y wefan.

Cydymffurfiaeth â'r Safonau

Cwynion ac ymholiadau - cydymffurfiaeth â Safonau'r Gymraeg

Llinell Ymholi – Gweithdrefnau Cwynion

Cafwyd cais am wybodaeth am drefniadau delio gyda chwynion am y Gymraeg. Rhannwyd y wybodaeth gyda'r swyddog perthnasol.

Polisi gosod tai lleol

Cafwyd cais gan Gomisiynydd y Gymraeg i dderbyn mwy o wybodaeth am y polisi gosod tai lleol yn dilyn sylwadau rhai aelodau o'r cyhoedd y dylid gosod gofynion ieithyddol wrth osod tŷ cymdeithasol. Yn dilyn hynny, derbyniwyd llythyr gan y Comisiynydd yn nodi nad yw'n glir y byddai unrhyw ofynion ieithyddol fyddai'n gyfreithiol i'w cynnwys fel rhan o bolisi gosod yn debygol o wneud gwahaniaeth yng Ngwynedd a bod Gwynedd eisoes yn blaenoriaethu pobl sydd â chyswllt lleol. Ategwyd bod y dystiolaeth sy'n bodoli yn dangos bod y gofyn hwn eisoes yn golygu bod canran uchel o denantiaid tai cymdeithasol yn siarad Cymraeg. Ychwanegwyd bod y canran yn debygol o fod yn sylweddol uwch na'r hyn y gellid ei gyflawni'n gyfreithiol drwy osod gofyn ieithyddol fel rhan o'r polisi gosod

Adroddiad thematig: Arolygon gwirio cyfrifon cymdeithasol 2025-2026

Ystyriwyd argymhellion yr arolwg cyfrifon cymdeithasol mewn perthynas â threfniadau goruchwyllo, hunaniaeth gorfforaethol, cysondeb wrth gyhoeddi negeseuon a fideos. Adroddwyd bod y prosesau hunan-reoleiddio wedi'u hadolygu ac archwiliad llawn o'r holl gyfrifon cymdeithasol wedi'i gynnal gyda bwriad i wneud arolygon ar hap yn flynyddol. Ategwyd bod cysondeb gyda chyhoeddi negeseuon a bod cynlluniau ar y gweill i lunio canllawiau mwy manwl i staff ynghylch cynhyrchu fideo ar gyfer y cyfryngau cymdeithasol.

Adroddiad thematig: Arolygon gwirio Gwefannau Hamdden a Llyfrgelloedd Awdurdodau Lleol 2025-2026

Ystyriwyd argymhellion yr arolwg a chynhaliwyd cyfarfodydd gyda'r swyddogion perthnasol. Atgoffwyd staff o'r gofyn i sicrhau nad oes anghysondeb rhwng y Gymraeg a'r Saesneg a nodwyd bod bwriad i wneud gwiriadau ar hap yn fwy rheolaidd. Darganfuwyd bod diweddariadau'n cael eu gwneud i rai systemau ond nad yw'r system yn cyfieithu bob dim yn gywir bob amser i'r Gymraeg. Eglurwyd bod swyddogion yn cydweithio gyda'r cwmnïau sy'n gyfrifol am y systemau er mwyn ceisio cael datrysiad a sicrhau bod y Gymraeg yn ymddangos bob tro.

Ymholiad nifer y cofrestryddion sy'n gweithredu ym mhob ardal a'r nifer sy'n gallu cynnig gwasanaeth cofrestru trwy gyfrwng y Gymraeg.

Cafwyd cais i ddarparu gwybodaeth am y gwasanaeth cofrestru a gynigir yn Gymraeg gan gynnwys nifer y cofrestryddion a'r nifer sy'n gallu darparu gwasanaeth Cymraeg ac unrhyw heriau. Adroddwyd bod 24 o gofrestryddion a bod bob un yn gallu cynnig gwasanaeth Cymraeg.

Cydymffurfiaeth â'r Safonau

Cwynion ac ymholiadau - cydymffurfiaeth â Pholisi Iaith y Cyngor

Adran	Mater y gŵyn	Esboniad a champau a gymerwyd
Amgylchedd	Lori ailgylchu ag ysgrifen uniaith Saesneg yn dod o amgylch yn casglu'r ailgylchu.	Cafwyd cadarnhad mai cerbyd casglu ailgylchu wedi'i hurio dros dro oedd dan sylw. Pan fydd cerbyd allan o wasanaeth neu'n y modurdy, weithiau mae'n rhaid hurio o'r tu allan i Gymru gan nad oes cerbyd sbâr. Achwynydd i weld yn fodlon gyda'r ymateb.
	Cwestiynu penderfyniad Cyngor Gwynedd i wahaniaethu ymysg pobl sydd ddim yn siarad Cymraeg, wrth drafod cais cynllunio tai newydd yn Nhrefor, yn dilyn sylwadau'r Cyngor Cymuned lleol.	Anfonwyd ymateb yn pwysleisio nad yw safbwynt y Cyngor Cymuned yn cynrychioli safbwynt Cyngor Gwynedd fel Awdurdod, ac nad yw'r Cyngor yn cyfyngu ar feddiannaeth tai ar sail iaith, gan nad yw hynny'n gyfreithlon.
	Cwestiynu meini prawf gofynion iaith tai o ran y Gymraeg, yn dilyn gweld stori yn y wasg, wrth drafod cais cynllunio tai newydd yn Nhrefor. Poeni a fyddai'n gymwys ar gyfer tŷ, os byddai ei sefyllfa'n newid, gan nad yw'n teimlo bod ei Chymraeg yn ddigon cryf.	Anfonwyd ymateb y yn pwysleisio nad yw safbwynt y Cyngor Cymuned yn cynrychioli safbwynt Cyngor Gwynedd fel Awdurdod, ac nad yw'r Cyngor heb gyfyngu ar feddiannaeth tai ar sail iaith, gan nad yw hynny'n gyfreithlon.
	Aelod staff methu â siarad Cymraeg yng Nghanolfan Ailgylchu Pwllheli.	Nodwyd mai staff achlysurol oedd y swyddog dan sylw gan fod prinder staff ar y diwrnod. Mae'r Adran wedi ymrwymo i sicrhau bod y swyddog penodol ynderbyn hyfforddiant Cymraeg sylfaenol er mwyn medru cyfarch y cyhoedd. Mi fyddwn yn gwirio bod yna hyfforddiant datblygu sgiliau i staff achlysurol ac yn atgoffa rheolwyr ar draws adrannau o'r polisi iaith.

Cydymffurfiaeth â'r Safonau

Cwynion ac ymholiadau - cydymffurfiaeth â Pholisi Iaith y Cyngor

Adran	Mater y gŵyn	Esboniad a chamau a gymerwyd
Gwasanaethau Corfforaethol	Dim digon eglur sut i wneud cwyn am y Gymraeg ar y wefan.	Rydym yn derbyn cwynion am y Gymraeg drwy broses gwyno corfforaethol y Cyngor ac mae'r broses honno ar y wefan ganolog. Mae dogfen gweithdrefn gwynion wedi'i hatodi o dan dudalen safonau a pholisi'r Gymraeg ar y wefan o dan 'Yr Iaith Gymraeg', ond rydym yn y broses o ychwanegu teilsen newydd ar y dudalen honno i'w gwneud yn fwy eglur sut i wneud cwyn am y Gymraeg.
	Unigolyn wedi cwestiynu bod yna brinder gweithwyr cefnogol, sydd yn arwain at effaith ar deuluoedd. Nodi nad oes ystyriaeth i hyn, gan fod angen y Gymraeg i weithio i'r Cyngor. Dealltwriaeth sylfaenol ganddi, ond methu cael cyfweiliad yn Gymraeg.	Rhannwyd gyda'r achwynydd gymalau y polisi iaith sy'n sôn bod rhyddid gan reolwr i ail hysbysebu a chyfweld ymgeiswyr sydd ddim yn cyrraedd y gofynion ieithyddol ond yn barod i ddysgu/datblygu sgiliau Cymraeg.
Cyllid	Cwsmer wedi cwyno i'r gwasanaeth am iddo dderbyn ffurflen uniaith Saesneg ganddynt.	Anfonwyd ymddiheuriad at y cwsmer a nodi y byddai'r rheolwr yn cael gair efo'r aelod staff am y sefyllfa, yn ogystal ag atgoffa'r holl staff am y polisi iaith.

Cydymffurfiaeth â'r Safonau

Cwynion ac ymholiadau - cydymffurfiaeth â Pholisi Iaith y Cyngor

Adran	Mater y gŵyn	Esboniad a champau a gymerwyd
Tai ac Eiddo	Ymholiad ynghylch canran preswylwyr tai cymdeithasol, a ddyrannwyd drwy'r Polisi Gosod Lleol sy'n siarad Cymraeg.	Eglurwyd nad yw'r Cyngor yn casglu data ar allu ieithyddol ymgeiswyr am dai cymdeithasol gan nad yw sgiliau iaith yn berthnasol i bwrpas sefydlu'r angen am eiddo cymdeithasol, ac felly byddai ei gasglu yn groes i erthygl 5.1c Rheoliad Cyffredinol y DU ar Ddiogelu Data (UK GDPR). Fodd bynnag, nodwyd bod data gan Adra a Grŵp Cynefin (o arolygon a wnaed ar ôl i denantiaid symud i mewn) yn dangos bod ar gyfartaledd 91% o breswylwyr 10 stad newydd diweddar y cymdeithasau tai yn gallu'r Gymraeg yn "dda" neu uwch. Mae hynny, ar gyfartaledd, 26% yn uwch na chyfartaledd y Sir (64.4%). Awgryma hyn felly bod y gosodiadau cymdeithasol a wneir trwy'r Polisi yn mynd fel rheol i unigolion a theuluoedd sy'n gallu'r Gymraeg.
Economi	Llythyr uniaith Saesneg gan harbwr.	Cadarnhawyd gan yr Adran bod gohebiaeth gychwynnol ddwyieithog yn cael ei hanfon fel arfer ond y bu methiant yn yr achos hwn. Mae gwaith pellach yn cael ei wneud i ddiweddarau trefniadau'r Gwasanaeth er mwyn osgoi camgymeriadau yn y dyfodol. Llythyr Cymraeg wedi'i anfon at yr achwynydd.
	Arwydd uniaith Saesneg ar lan y môr yn Nhrefor.	Cadarnhawyd gan y Gwasanaeth morwrol nad nhw wnaeth osod yr arwydd ar y giât a'u bod wedi tynnu'r arwydd a gosod un dwyieithog yn ei le.

Cydymffurfiaeth â'r Safonau

Cwynion ac ymholiadau - enwau lleoedd

1

**Stad Coed Adda, Bangor
(Awst 2025)**

Roedd y cynghorydd lleol yn anfodlon efo'r enw ac eisiau cynnwys enw 'Eddie Duggan' yn lle 'Adda'. Hysbyswyd y cynghorydd mai enw wedi'i ddewis gan blant yr ysgol leol yw 'Coed Adda' ac mai dyna fydd yr enw. Ni chlywyd dim ar y mater wedyn.

2

**Llys yr Eifl, Trefor
(Medi 2025)**

Codwyd arwydd newydd dan y Cynllun Peilot Arwyddion yn Nhrefor. Cwynodd aelod o'r cyhoedd bod enw arall tebyg yn y pentref - hyn yn deillio o gyfnod codi'r stad ei hun a dadl am yr enw ar y pryd. Newidiwyd yr arwydd. Cadarnhaodd yr achwynydd ei bod yn hapus efo hynny.

3

**Coed Pen Braichmelyn, Bethesda
(Hydref 2025)**

Roedd aelod o'r cyhoedd yn anfodlon efo enw coedwig ar fap OS. Eisiau cyngor ar sut mae mynd ati i'w newid. Anfonwyd e-bost yn nodi'r hen enw gwreiddiol a'r ffaith nad oedd y goedwig yno ers talwm felly mae'n naturiol y byddai anghytuno ynglŷn â'r enw. Diolchodd y sawl a gwynodd a chlywyd dim wedyn.

Cydymffurfiaeth â'r Safonau

Trosolwg Cyffredinol Sgiliau Iaith

Mae pob swydd a gaiff ei hysbysebu gan y Cyngor yn nodi gofynion iaith Gymraeg fel **sgil hanfodol**. Yn y cyfnod hwn, cafodd **1126 swydd eu hysbysebu**.

ADRODD YN UNOL Â GOFYNIION SAFON 170- (a) nifer y cyflogeion sy'n meddu ar sgiliau yn y Gymraeg

Rydym yn parhau i ddefnyddio ein system Sgiliau Iaith Staffi gasglu ein data, sy'n rhoi gwell dadansoddiad i ni o'r sgiliau sydd gan ein gweithwyr. Mae'r wybodaeth a gesglir gan y system yn ateb dau brif gwestiwn:

	Cwestiwn	Ateb
1	A yw'r aelod staff yn cyrraedd gofynion ei swydd?	Ydi / Nac ydi
2	Beth yw lefel iaith yr aelod staff ar gyfer Gwrando a Siarad, Darllen a Deall ac Ysgrifennu?	Dim Sgiliau, Mynediad, Sylfaen, Canolradd, Uwch, Hyfedredd

Cesglir y wybodaeth ar gyfer **cwestiwn 1** mewn dwy ffordd:

- **gan Reolwyr Llinell:** yn ystod cyfarfodydd gyda rheolwyr ar draws y Cyngor, gofynnwn iddynt nodi, yn eu barn nhw, a yw eu staff yn cyrraedd gofynion iaith eu swyddi ai peidio.
- **trwy hunanasesiadau staff:** mae staff yn cwblhau holiadursydd, ar sail eu hymatebion i'r cwestiynau, yn cyfrifo eu lefel ar gyfer Gwrando a Siarad, Darllen a Deall, ac Ysgrifennu. Mae'r lefelau hynny'n cael eu cymharu gyda Dynodiadau Iaith y swydd, a chyfrifir ar sail hynny a yw'r aelod o staff yn cyrraedd gofynion eu swydd ai peidio.

Cesglir y wybodaeth ar gyfer **cwestiwn 2** trwy hunanasesiadau staff.

Mae'r gwaith o gasglu'r asesiadau yn waith parhaus, ac felly rydym yn **adrodd ar nifer y staff sydd wedi'u hasesu'n unig**. Bydd y nifer hwn felly'n cynyddu a newid wrth i ni barhau gyda'r gwaith.

Wrth inni gasglu mwy a mwy o asesiadau, mae gallu'r system i roi gwybodaeth o werth inni'n cynyddu, a gallwn adnabod patrymau trwy ddadansoddi'r ymatebion i'r hunanasesiad iaith. Er enghraifft, pe gwelir bod nifer o staff un gwasanaeth yn gofyn am gyrsiau gloywi iaith, gellir ymateb yn rhagweithiol i hynny.

Mae'r wybodaeth i gyd yn cael ei chasglu'n awtomatig ar y system Sgiliau Iaith Staff, ac yn ein galluogi i gynhyrchu adroddiadau byw ar unrhyw adeg.

NODER:

- Mae **pob swydd** yn y Cyngor wedi'i gwirio i sicrhau bod y dynodiad iaith yn gywir ar gyfer y swydd ac yn parhau i gael eu hadolygu'n gyson.
- Mae pob swydd newydd yn gorfod dilyn trefn benodol ar gyfer gosod y dynodiad iaith cywir.
- Mae pob swydd yn cynnwys gofynion iaith hanfodol, h.y. mae angen rhyw elfen o sgiliau iaith ar gyfer pob swydd yn y Cyngor.
- Mae'r gwaith o gasglu gwybodaeth am unigolion (aelodau staff) yn waith parhaus, ac ni fydd y ffigyrau a nodir byth yn adlewyrchu union nifer y staff sy'n cael eu cyflogi gan y Cyngor. Anelir, fodd bynnag, i gael y darlun cywiraf posib o sgiliau y gweithlu ar unrhyw gyfnod. Mae trosiant staff, newidiadau mewn swyddi, ailstrwythuro, ac unigolion sydd yn dal mwy nag un swydd o fewn y Cyngor i gyd yn ffactorau sy'n effeithio ar gywirdeb y data.
- Nid ydym yn adrodd ar staff sy'n aelodau o'r adrannau canlynol (er yn gyflogedig gan y Cyngor) - Byw'n Iach, Asiant Cefnffyrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru, Uchelgais Gogledd Cymru a Gogledd Cymru Actif.

Cydymffurfiaeth â'r Safonau

Trosolwg Cyffredinol Sgiliau Iaith

Adroddiad Sgiliau:

Mae'rwybodaethisod yn gywir amser llunio'r adroddiad ac wedi ei thynnu o'n system Sgiliau Iaith Staff.

Trosolwg o'r sefyllfa:

Nifer yr aelodau staff (sydd ar gyflogres y Cyngor)*	4100	
Cyfanswm yr asesiadau a gasglwyd (Asesiadau Rheolwyr Llinell a Hunanasesiadau)	3568	87%
Nifer yr Hunanasesiadau a gasglwyd yn unig (Cwestiwn 2)*	3293	80.30%

*nid yw'n cynnwys staff Asiant Cefnffyrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru, Byw'n Iach, Uchelgais Gogledd Cymru, Gogledd Cymru Actif na staff ysgolion Gwynedd

Staff a'r Dynodiadau Iaith:

	2024/25		2025/26	
Staff sy'n cyrraedd Dynodiadau Iaith eu swydd	3340	90%	3269	91.6%
Staff nad ydynt yn cyrraedd Dynodiadau Iaith eu swydd	353	10%	299	8.4%

Trosolwg o lefelau iaith y staff*:

	2024/25		2025/26	
Staff sy'n meddu ar sgiliau yn y Gymraeg (o unrhyw fath)	3351	99%	3271	99.3%
Staff heb unrhyw sgiliau yn y Gymraeg	29	1%	22	.7%

*yn seiliedig ar ddata'r hunanasesiadau yn unig (ddim yn cynnwys asesiadau rheolwyr).

Cydymffurfiaeth â'r Safonau

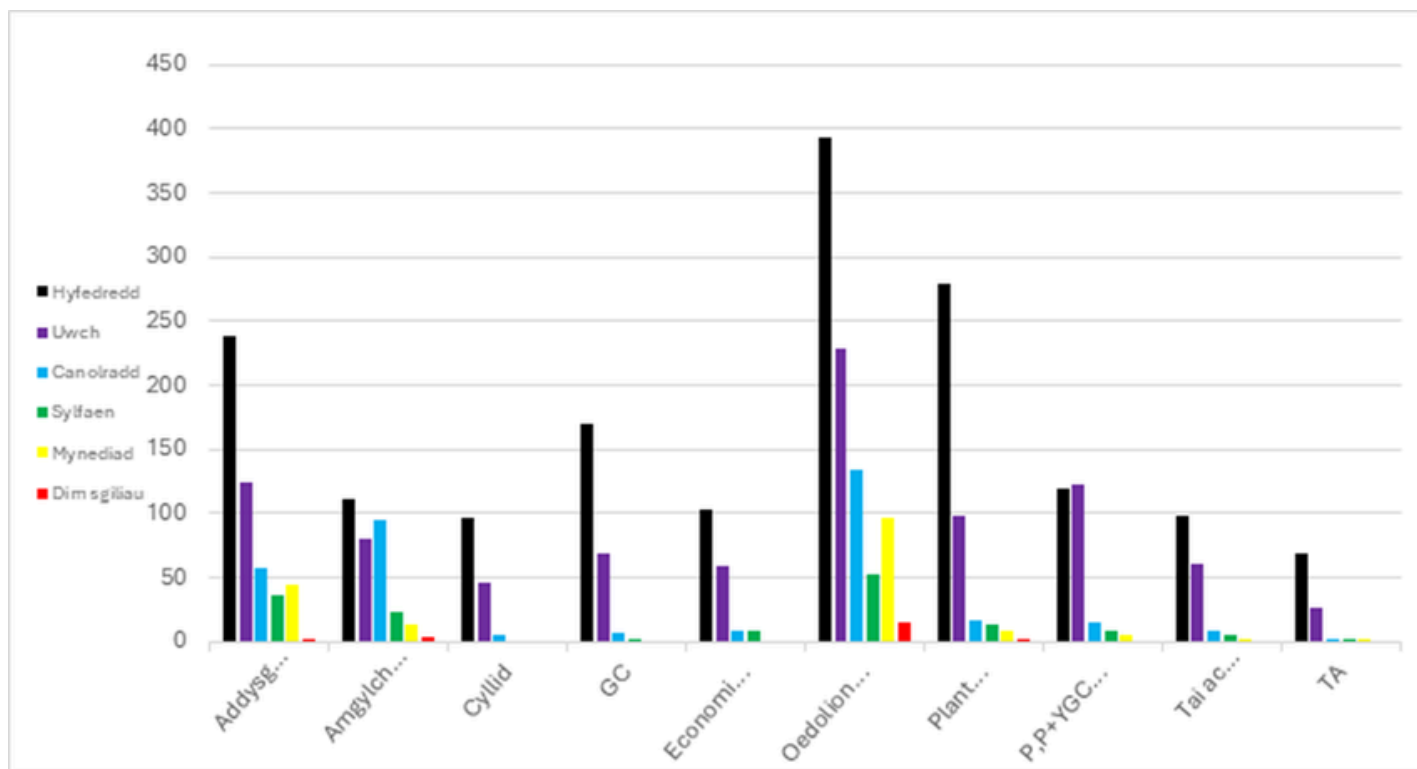
Trosolwg Cyffredinol Sgiliau Iaith

Lefelau iaith y staff fesul adran:

Mae'r darlun isod yn dangos sgiliau iaith y gweithlu'n ôl yr hyn sydd wedi'i asesu ar hyn o bryd. Gwelir bod mwyafrif y gweithlu'n meddu ar sgiliau Uwch neu Hyfedredd.

*Er hwylustod, tal fyrrwyd enwau'r adrannau yn y graff isod.

Gellir gweld eu henwau'n llawn yn y tabl isod.

	Addysg (heb Ysgolion)	Amgylchedd	Cyllid	Gwasanaethau Corfforaethol	Economi a Chymuned	Oedolion, Iechyd a Llesiant	Plant a Chefnogi Teuluoedd	Prifffyrdd, Peirianeg a YGC	Tai ac Eiddo	Tim Arweinyddiaeth	CYFANSWM
Hyfedredd	238	112	96	170	103	393	280	120	98	69	1679
Uwch	124	81	47	69	60	228	99	123	61	26	918
Canolradd	57	95	5	7	9	135	17	16	9	1	351
Sylfaen	37	23	0	2	8	53	14	8	5	1	151
Mynediad	45	13	0	0	0	97	8	5	3	1	172
Dim sgiliau	2	4	0	0	0	15	1	0	0	0	22
CYFANSWM	503	328	148	248	180	921	419	272	176	98	

Cydymffurfiaeth â'r Safonau

Hyfforddiant

Yn yr adran hon, ceir trosolwg o ddata yn ymwneud â hyfforddiant yng Nghyngor Gwynedd. Yn unol â'n Polisi Iaith Gymraeg, mae Cyngor Gwynedd yn dilyn yr egwyddorion canlynol:

- Bydd pob hyfforddiant a gynigir gan y Cyngor yn cael ei ddarparu yn Gymraeg.
- Cymerir pob cam i helpu staff i gymryd rhan yn yr hyfforddiant Cymraeg.
- Ni fydd hyfforddiant Saesneg yn cael ei gynnig ar gyfer pynciau craidd oni bai bod gwir angen.

Dim ond pan fydd angen hyfforddiant mewn meysydd arbenigol, a phrynu gwasanaethau hyfforddwyr arbenigol i mewn, y bydd hyfforddiant uniaith Saesneg yn cael ei gynnig. Hyd yn oed bryd hynny, gwneir pob ymdrech wrth gomisiynu gwasanaethau i gael deunyddiau dwyieithog a chymerir pob cyfle i geisio dylanwadu ar ddarparwyr cenedlaethol i wella'r ddarpariaeth hyfforddiant cyfrwng Cymraeg i'r sector cyhoeddus yn gyffredinol.

Nodir y wybodaeth isod ar gyfer pob un o brif adrannau'r Cyngor (heblaw Byw'n Iach, Asiant Cefnffyrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru, Uchelgais Gogledd Cymru, Gogledd Cymru Actif, Consortiwm, Uned Lyfryddol Gogledd Cymru, Cyngorwyr)

Mae hyfforddiant sy'n berthnasol i bob aelod o staff, ar draws pob adran, yn cael ei adnabod fel hyfforddiant ar lefel 'Sefydliad' (neu Hyfforddiant Corfforaethol). Yr hyfforddiant hwn sy'n cael ei weinyddu a'i ddarparu gan y Gwasanaeth Dysgu a Datblygu. Mae hyfforddiant sy'n berthnasol i swydd, gwasanaeth neu adran benodol yn cael ei adnabod fel hyfforddiant ar lefel 'Swydd' ac yn cael ei weinyddu a'i ariannu gan weinyddwyr o fewn y gwasanaethau a'r adrannau hynny.

Nifer y digwyddiadau unigol rhwng 01.04.25 a 31.03.26 = 835

Nifer y teitlau (lefel Swydd/Sefydliad) rhwng 01.04.25 a 31.03.26 = 69 (ddim yn cynnwys teitlau cyngorwyr)

Cydymffurfiaeth â'r Safonau

Hyfforddiant

Nifer y digwyddiadau										
POB ADRAN (<i>heblaw Byw'n Iach, Asiant Cefnffyrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru, Uchelgais Gogledd Cymru, Gogledd Cymru Actif, Consortiwm, Uned Lyfryddol Gogledd Cymru, Cynghorwyr</i>)										
Blwyddyn Ariannol Ebrill 1 – Mawrth 31	21/22		22/23		23/24		24/25		25/26	
	Lefel Swydd	Lefel Sefydliad / Corfforaethol	Lefel Swydd	Lefel Sefydliad / Corfforaethol	Lefel Swydd	Lefel Sefydliad / Corfforaethol	Lefel Swydd	Lefel Sefydliad / Corfforaethol	Lefel Swydd	Lefel Sefydliad / Corfforaethol
Cymraeg	293	305	175	272	154	251	165	279	167	321
Saesneg	396	71	253	50	254	47	233	21	182	19
Dwyieithog	91	23	169	19	114	7	116	7	139	6
Cymraeg gyda chyfieithydd	-	-	-	-	-	-	-	3	0	1

Nifer y mynychwyr										
POB ADRAN (<i>heblaw Byw'n Iach, Asiant Cefnffyrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru, Uchelgais Gogledd Cymru, Gogledd Cymru Actif, Consortiwm, Uned Lyfryddol Gogledd Cymru, Cynghorwyr</i>)										
Blwyddyn Ariannol Ebrill 1 – Mawrth 31	21/22		22/23		23/24		24/25		25/26	
	Lefel Swydd	Lefel Sefydliad / Corfforaethol	Lefel Swydd	Lefel Sefydliad / Corfforaethol	Lefel Swydd	Lefel Sefydliad / Corfforaethol	Lefel Swydd	Lefel Sefydliad / Corfforaethol	Lefel Swydd	Lefel Sefydliad / Corfforaethol
Cymraeg	1189	903	705	926	614	1001	940	1084	1081	1330
Saesneg	939	291	730	257	808	281	826	110	816	134
Dwyieithog	237	97	568	19	319	19	497	70	837	66
Cymraeg gyda chyfieithydd	-	-	-	-	-	-	-	29	0	9

Nifer y sesiynau Ymwybyddiaeth Iaith a gynhaliwyd yn ystod y flwyddyn – **3**
(1 i Staff, 1 i Reolwyr, 1 i Aelodau Di-Gymraeg)

Nifer y staff sydd wedi cwblhau yr e-fodiwl Ymwybyddiaeth Iaith rhwng **01.04.25 a 31.03.26 – 1,092**

Cyfanswm nifer y staff sydd wedi cwblhau'r e-fodiwl Ymwybyddiaeth Iaith ar 31.03.26 – Prif adrannau'r Cyngor: **40.4% - 2,659** wedi'i gwblhau allan o 6,581 o aelodau staff

Byddwn yn ymdrechu i godi'r canran sy'n cwblhau'r e-fodiwl yn ystod y flwyddyn nesaf.

Cydymffurfiaeth â'r Safonau

Hyfforddiant

86 unigolyn wedi mynychu'r Gweithdy Croeso yn y cyfnod 01.04.2025 - 31.03.2026

7 digwyddiad wedi'i gynnal

7 trwy gyfrwng y Gymraeg (7 wyneb yn wyneb)

Hyfforddiant a ddarparwyd gan y Cyngor ar gyfer y Gwasanaeth Byw'n Iach:

Nifer y digwyddiadau unigol rhwng 01.04.25 a 31.03.26 = **27**

Nifer y teitlau rhwng 01.04.25 a 31.03.26 = **9**

DIGWYDDIADAU HYFFORDDI	NIFER	MYNYCHWYR UNIGRYW
Cymraeg	23	34
Saesneg	3	16
Dwyieithog	0	0
Cymraeg gyda Chyfieithydd	1	2

Hyfforddiant Iaith

Safon 130: Adrodd ar y cyfleoedd i ddysgu Cymraeg

Dyma drosolwg o'r ddarpariaeth a gynigiwyd i staff i ddysgu neu ddatblygu eu sgiliau Cymraeg yn ystod 2025-2026:

- Cyrsiau cymunedol dros flwyddyn academiaidd (gwersi wythnosol ar-lein neu wyneb yn wyneb) – Dysgu Cymraeg Gogledd Orllewin
- Cyrsiau Haf - DCGO
- Cyrsiau dwys (wythnos) – Nant Gwrtheyrn / Cymraeg Gwaith
- Cyrsiau hunanastudio ar-lein e.e. Hunanastudio lefel Mynediad a Sylfaen, cwrs Camau Gofal Cymdeithasol Cymru, Gwella Cymraeg Gwaith a chyrsiau Blasu Cymraeg Gwaith
- Cyrsiau Cymraeg Gwaith (ar-lein neu wyneb i wyneb)
- Say Something in Welsh
- Cwrs Magu Hyder – Cymraeg Gwaith
- Y Dystysgrif Sgiliau Iaith
- Cyrsiau a gomisiynwyd yn arbennig ar lefelau amrywiol (e.e. Gloywi Iaith)
- Gwersi i staff maes gofal gyda thiwtor iaith mewnol - Cymraeg Gwaith
- Cynllun mewnol Cyfeillion Cymraeg
- Cyfathrebu Clir (mewnol)

Cydymffurfiaeth â'r Safonau

Hyfforddiant: Rhai o uchafbwyntiau'r flwyddyn

Tiwtor Iaith i'r Gweithlu Gofal (Cymraeg Gwaith)

Prif uchafbwynt y flwyddyn o ran hyfforddiant iaith fu'r cyfle i gael tiwtor iaith yn benodol ar gyfer staff maes gofal y Cyngor. Trwy Cymraeg Gwaith a Gofal Cymdeithasol Cymru, cyflogwyd tiwtor fis Medi 2025 i weithio â staff cartrefi gofal a gofal cartref ar draws y sir hyd at ddiwedd mis Mawrth 2026.

Yn hanesyddol, mae canfod gwersi Cymraeg sy'n addas ar gyfer patrwm gwaith yr aelodau o staff sy'n gweithio yn y maes gofal wedi bod yn anodd ac yn heriol. Mae'r datblygiad yma yn sicr yn un i'w ganmol a gellir gweld effaith gadarnhaol y dull yma o ddysgu yn barod.

Mae'r hyblygrwydd a'r gallu i fynd â'r gwersi i'r lleoliadau gwaith yn gwneud byd o wahaniaeth ac yn caniatáu i fwy o staff fedru manteisio ar y cyfle i ddatblygu eu Cymraeg.

Oherwydd llwyddiant y cynllun a'r ffaith bod nifer o aelodau staff ar y rhestr aros, bydd y cynllun yn parhau o Ebrill 2026 – Mawrth 2027.

Cyfathrebu Clir

Peilotiwyd hyfforddiant Cyfathrebu Clir fis Mai 2025. Mae'r hyfforddiant hwn yn canolbwyntio ar annog staff i ystyried eu cynulleidfa a'r hyn maen nhw'n ceisio ei gyfathrebu cyn wedyn ystyried y math o Gymraeg y dylid ei defnyddio. Edrychir ar egwyddorion ysgrifennu mewn Cymraeg Clir gan annog staff i ysgrifennu mewn modd sy'n glir, yn gryno ac yn ddealladwy.

Yn cynnwys y sesiwn peilot, cynhaliwyd 3 sesiwn rhwng 01.04.25 a 31.03.26 gyda chyfanswm o 16 aelod staff yn mynychu.

Cynllun Cyfeillion Cymraeg

Erbyn diwedd Mawrth 2026 roedd 4 unigolyn yn derbyn cefnogaeth gan 4 'Cyfaill'. Roedd 3 phâr arall yn cyfarfod yn ystod y flwyddyn ond wedi dod â'r trefniant i ben erbyn diwedd Mawrth 2026. Byddwn yn parhau gyda'r cynllun presennol gan geisio hysbysebu'r cyfle'n ehangach.

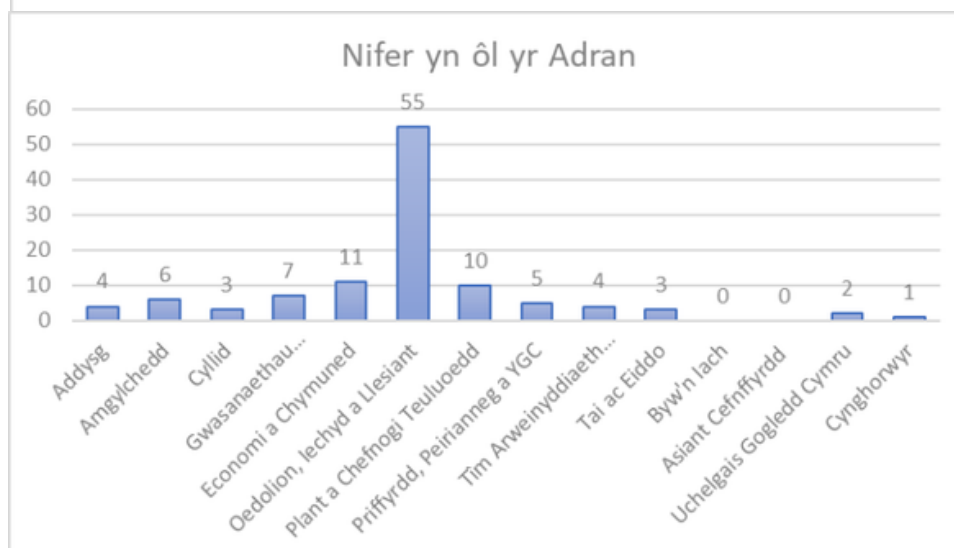
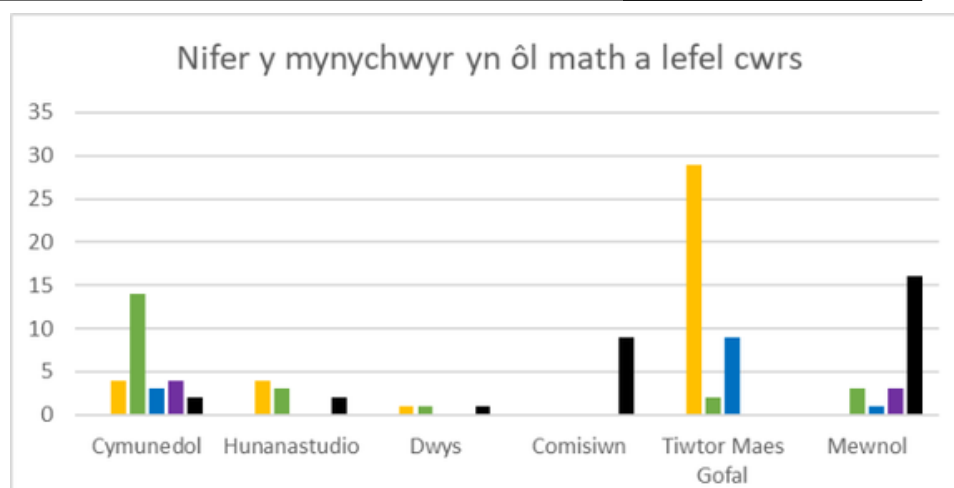
Dyma sylw gan un aelod o staff sy'n rhan o'r cynllun:

"Dw i dal mynd am coffi bob wythnos gyda fy muddy Cymraeg – amser i cael sgwrs yn y Cymraeg am pob dim mewn lle heb poeni fod yn gywir – dim ond amser i ymarfer a codi hyder.

Cydymffurfiaeth â'r Safonau

Hyfforddiant: Hyfforddiant Iaith yn ystod 2025-26

	Cwrs	Nifer Unigolion
Mewnol	Cynllun Cyfeillion Cymraeg	7
	Cyfathrebu Clir	16
Allanol	Gwersi gyda thiwtor Maes Gofal (Cymraeg Gwaith)	40
	Cyrsiau cymunedol Dysgu Cymraeg	27
	Cyrsiau dwys	3
	Cyrsiau Hunan-astudio ar-lein (Cymraeg Gwaith)	9
	Comisiynau amrywiol	9
	Cyfanswm	111

Cydymffurfiaeth â'r Safonau

Heriau wrth symud ymlaen

Asesiadau Effaith

Mae fersiwn ar-lein o'r templed asesiad effaith bellach mewn lle, a chwestiynau am effaith ar y Gymraeg yn rhan o hwnnw. Yn ystod y flwyddyn, mae swyddogion cydraddoldeb a'r Gymraeg wedi dechrau mynychu timau rheoli adrannol er mwyn eu hatgoffa o'r drefn o greu asesiad effaith. Fel rhan o'r sesiwn honno, croesawyd cwestiynau am y drefn ar-lein newydd a hefyd am elfennau o greu'r asesiadau effaith. Wrth symud ymlaen, bydd swyddogion cydraddoldeb a'r Gymraeg yn mynychu cyfarfodydd holl dimau rheoli Adrannau'r Cyngor ac yn cofnodi'r cwestiynau cyffredin sydd yn cael eu holi er mwyn creu canllaw ysgrifenedig i'w rannu ymysg staff y Cyngor. Mae yna fwriad hefyd i greu fideo i gyflwyno'r adnodd ar-lein fydd staff yn medru cael mynediad ato yn eu hamser eu hunain, fel canllaw.

Fideos / Cyfryngau Cymdeithasol

Gyda chyfryngau cymdeithasol a thechnoleg yn brysur ddatblygu, mae angen mwy o ganllawiau pendant o ran sut i greu a chyhoeddi fideos dwyieithog. Gyda chefnogaeth Comisiynydd y Gymraeg a thîm cyfathrebu Cyngor Gwynedd, y gobaith yw rhoi arweiniad o ran y defnydd o is-deitlau a throsleisio fideos, er mwyn sicrhau nad yw'r Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg.

Gwefan newydd

Bydd Cyngor Gwynedd yn cyhoeddi 'gwefan newydd' dros y misoedd nesaf. Byddwn yn sicrhau bod tudalen 'Y Gymraeg yng Ngwynedd' yn cael ei diweddarau efo gwybodaeth am gydymffurfiaeth y Cyngor â safonau'r Gymraeg, gyda'r adroddiad blynyddol yn cael ei rannu arni. Mi fydd diweddariadau hybu a hyrwyddo'r Gymraeg yng Ngwynedd yn cael eu cynnwys hefyd, efo cyfeiriad at Fenter Iaith Gwynedd, cefnogaeth i fusnesau a phrosiectau hybu. Gyda diweddariadau i'r wefan, mi fydd yn gyfle i sicrhau o'r dechrau na fydd y Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg ar draws ei holl dudalennau ac adrannau. Wrth symud ymlaen, byddwn yn cynnal arolygon ar hap ar dudalennau'r wefan er mwyn sicrhau bod adrannau'n cydymffurfio.

Cydymffurfiaeth â'r Safonau

Heriau wrth symud ymlaen

Datganiadau Iaith

Mae yna waith i'w wneud i sicrhau cydymffurfiaeth lawn ar draws holl staff y Cyngor, i ddefnyddio datganiad e-bost cywir yn croesawu gohebiaeth yn y Gymraeg neu'n Saesneg ac na fydd yn arwain at oedi. Gyda staff achlysurol a throsiant staff, nid yw'r neges yn cyrraedd pawb, ond mae sylw yn cael ei roi i'r datganiad mewn cyfarfodydd rheolwyr adrannol. Mi fyddwn yn edrych ar ffyrdd newydd o amlygu'r datganiadau hefyd, fel rhannu posteri gyda datganiadau e-bost, ffurflenni a chyfarfodydd ar draws adrannau'r Cyngor a choridorau'r swyddfeydd.

Cynyddu nifer sy'n cwblhau e-fodiwl hyfforddiant Ymwybyddiaeth Iaith

Mae pob aelod staff yn cael cynnig hyfforddiant ymwybyddiaeth iaith, boed hynny'n hyfforddiant wyneb yn wyneb neu hyfforddiant a roddir drwy e-fodiwl. O ganlyniad i drosiant staff mae'r canran sydd wedi cwblhau'r e-fodiwl wedi lleihau eleni felly byddwn yn cynnal ymgyrch i hyrwyddo'r e-fodiwl yn ystod y flwyddyn nesaf.

Bwrdd Rhaglen

Blaenoriaeth y flwyddyn nesaf fydd sefydlu Bwrdd Rhaglen y Gymraeg, er mwyn cynnig arweiniad strategol ar gynyddu defnydd o'r Gymraeg gan drigolion Gwynedd a monitro gweithrediad Strategaeth Iaith Gwynedd. Mi fydd yr aelodaeth yn cynnwys uwch swyddogion ac aelodau cabinet, er mwyn cael eu gweledigaeth strategol a llywio trafodaethau ar y ffordd ymlaen.

Cydweithio a dylanwadau ar eraill

Dros y flwyddyn ddiwethaf bu Cyngor Gwynedd yn cydweithio gyda nifer o bartneriaid er mwyn hybu defnydd o'r Gymraeg.

Cydweithio a dylanwadau ar eraill

Llwyddiannau cydweithio

Bu'n bleser cydweithio ar brosiect Chwalu Mythau (am y Gymraeg) gyda swyddogion o fyrddau cyhoeddus rhanbarth gogledd Cymru. Bwriad y prosiect yw creu adnoddau digidol er mwyn taclo'r camsyniadau am ddefnyddio'r Gymraeg yn y gweithle a thynnu sylw at y cymorth sydd ar gael i wella sgiliau Cymraeg. Gobeithir y bydd hyn o gymorth i recriwtio gweithwyr dwyieithog ar gyfer y sector cyhoeddus. Cafwyd cyfle hefyd i gydweithio gyda 29 o sefydliadau sydd wedi'u lleoli yng Ngwynedd drwy Fforwm Iaith Gwynedd a weinyddir gan Gyngor Gwynedd gyda ffocws ar gydweithio ar brosiectau i hyrwyddo'r Gymraeg ymysg pobl ifanc a'r byd busnes.

Ceisiwyd hefyd ddylanwadu ar eraill a rhoi mewnbwn i ddatblygiadau amrywiol. Cafwyd cyfarfod buddiol gydag Arolygiaeth Gofal Cymru a Llywodraeth Cymru er mwyn ceisio sicrhau bod cyflenwad digonol o arolygwyr sy'n siarad Cymraeg ar gael i arolygu cartrefi gofal yng Ngwynedd a thu hwnt. Cafwyd cyfle hefyd i gyfrannu at y drafodaeth ynghylch enwau lleoedd drwy fynychu a rhannu dogfennau arfer dda a gwybodaeth berthnasol gyda Fforwm Enwau Lleoedd Llywodraeth Cymru, Cyngor Conwy, Cyngor Mynwy, Menter Iaith Bangor a Chymdeithas Ddinesig Caernarfon. Yn dilyn derbyn ymholiadau gan y cyhoedd rhoddwyd pwysau ar Gyfoeth Naturiol Cymru i newid enw ar goedwig ym Mraichmelyn ym Methesda a chasglu tystiolaeth ar ddefnydd yr enw 'Pistyll Dafn' er mwyn argyhoeddi'r Arolwg Ordnans i ddefnyddio'r enw ar fapiau swyddogol. Yn ogystal cynhaliwyd nifer o weithdai mewn ysgolion er mwyn hybu enwau Cymraeg i blant a phobl ifanc.

Mynychwyd sawl digwyddiad gan Rwydwaith Cymdeithas Llywodraeth Leol a pharhawyd i fynychu a chyfrannu i grŵp ymgynghori ar gynyddu defnydd mewnol o'r Gymraeg Comisiynydd y Gymraeg. O ganlyniad i hynny cafwyd cyfle i roi mewnbwn i Twf: Siarter y Gymraeg yn y Gwaith TUC Cymru a chael cyfle i gydweithio gyda changhennau undebau Unsain, Unite a GMB yn lleol. Ein gobaidh yw y byddwn ni fel cyflogwr a changhennau'r undebau yng Ngwynedd yn llofnodi'r siarter yn fuan yn y flwyddyn ariannol nesaf. Mynychwyd gweithdy ffurfio fframwaith sgiliau iaith newydd Llywodraeth Cymru er mwyn rhoi barn ar beth fyddai'n fuddiol er mwyn cynorthwyo cyflogwyr a'r cyhoedd i'w ddeall a'i ddefnyddio.

Mae'r Cyngor bellach yn aelod o Rwydwaith WISERD sy'n dod ac academyddion a chynllunwyr ieithyddol at ei gilydd i drafod ymchwil am y Gymraeg ac ieithoedd lleiafrifol eraill a chanfod bylchau ymchwil. Rydym hefyd yn parhau i gydweithio gyda Phrifysgol Bangor ar ymchwil doethuriaeth sy'n edrych yn benodol ar agwedd pobl at y Gymraeg ac hefyd yn bwriadu sefydlu trefn swyddogol i fesur defnydd o'r Gymraeg gan ein cwsmeriaid yn gyson yn dilyn arolwg pilot llwyddiannus a wnaed ar y cyd.

Cydweithio gyda Menter Iaith Gwynedd

Er bod Menter Iaith Gwynedd bellach yn endid annibynnol o'r Cyngor, mae'r cydweithio a'r cyswllt agos yn parhau. Rhoddwyd grant i'r fenter er mwyn gwireddu rhai elfennau o strategaeth iaith Gwynedd. Heb gyfraniad y Cyngor ni fyddai wedi bod yn bosibl i'r fenter wireddu nifer o'r prosiectau.

Dyma flas o'r prosiectau:

Maes Blaenoriaeth Blynyddoedd Cynnar

Cydweithio gyda Sesiwn Fawr Dolgellau a Gŵyl y Glaw yn Mlaenau Ffestiniog i gynnal digwyddiad 'Hwiangerddi i Rieni a Phlant' er mwyn annog pobl i ganu hwiangerddi traddodiadol i blant a hefyd cynhyrchu restr chwarae i wrando a chyd ganu gartref.

Maes Blaenoriaeth Dysgu

- Cydweithio efo'r canolfannau trochi iaith - sgwrsio efo'r rhieni ynghylch cyfleoedd i ddefnyddio'r Gymraeg tu allan i'r ysgol ar ddiwedd y tymor.
- Prosiect 'Arwyr Iaith' yn Ysgol Ffridd y Llyn ac yn Ysgol Abererch sy'n defnyddio pecyn arbennig a grëwyd sy'n canolbwyntio ar ganmol unigolion sydd newydd ddychwelyd o'r canolfannau trochi i'w mam ysgol, a phwysigrwyd bod y plant sy'n barod yn yr ysgol yn siarad Cymraeg gyda'r newydd ddyfodiaid. Ar ddiwedd y prosiect ceir perfformiadau i'r rhieni sy'n llawn negeseuon cadarnhaol am y Gymraeg, ei hanes a phwysigrwyd ei defnyddio.
- Cydweithio gyda swyddogion Siarter Iaith Gwynedd i gynnal taith gan Gareth yr Orangwtan a Hywel Pitts i 5 ysgol uwchradd gydag elfennau o'r sioe yn trafod pa swyddi sydd angen y Gymraeg ynddynt ar ôl gadael ysgol.
- Taith cerddoriaeth ysgolion, gydag Ed Holden yn gwneud gweithdai rapio a Mei Emrys yn gwneud gweithdai sylwebu gydag ymweliadau i Frynrefail, Tywyn, Arduwy, Friars, Moelwyn a Dyffryn Nantlle, a hefyd ysgolion Pendalar a Hafod Lon.
- Mynychu cyfarfodydd Cyngor Iaith 6 o ysgolion uwchradd amrywiol gan gynnal sesiwn ymwybyddiaeth iaith a thrafod sut gellir eu cefnogi i hyrwyddo'r Gymraeg yn yr ysgol.
- Sesiwn chwarae gemau buarth yn Gymraeg yn Ysgol y Garnedd ym Mangor, gweithgareddau i blant yn Ffair Haf Ysgol y Faenol a'r cyfle i drafod y Gymraeg efo'r rhieni a sesiynau stori i blant Ysgol Hiracl.
- Gorymdeithiau a digwyddiadau Gŵyl Dewi yn Nhywyn, Llanbedrog a Bangor - i gymunedau ac ysgolion- gyda 16 o ysgolion yn cymryd rhan ar draws y tair ardal.

Cydweithio gyda Menter Iaith Gwynedd

Maes blaenoriaeth y Gymuned

- Gweithgareddau a sesiynau sgwrsio cymunedol i ddysgwyr, ledled y sir, sydd yn rhoi cyfle i ddysgwyr ymarfer a magu hyder mewn awyrgylch anffurfiol e.e. 'Paned Moidyr' ym Mangor, Peint a Sgwrs yn Ninas Mawddwy a Phaned a Sgwrs yn Y Bala, a rhai teithiau cerdded mewn amrywiol leoliadau. Cefnogwyd hefyd Theatr y Llusern Hud yn Nhywyn i gynnal penwythnos i ddysgwyr Cymraeg.
- Cefnogi mudiadau cymunedol i gynyddu defnydd o'r Gymraeg yn lleol gan gynnwys pwyllgor neuadd Rhiwlas, criw yn Ninas Mawddwy ac aelwydydd Yr Urdd i bobl ifanc yn Llanystumdwy ac ym Mhenrhosgarnedd.
- Cynnal digwyddiadau cymunedol 'Taith y Fenter Iaith' ym Methesda, y Bala, Botwnnog a Thywyn am sut i gynyddu defnydd o'r Gymraeg yno.
- Defnyddio cerddoriaeth i ddenu oedolion at y Gymraeg, drwy gynnal nosweithiau misol cerddoriaeth Gymraeg mewn tafarn ym Mangor, a threfnu noson 'Bang Bang Bangor Ucha' ym Mangor Uchaf
- Dathliadau amrywiol a oedd yn canolbwyntio ar ddenu teuluoedd sydd ddim fel arfer yn defnyddio'r Gymraeg yn gymdeithasol i ddigwyddiadau cymdeithasol e.e gweithdai creu llusernau yn Y Bala, gig calan yn Llithfaen a disgo cymunedol yn Llanbedrog fel rhan o ddathliadau Gŵyl Dewi yn yr ardal.
- Cydweithio efo grwpiau a mudiadau lleol ym Mangor ar ddigwyddiadau gan gynnwys dathlu Bangor yn 1,500, Gŵyl Dewi, Gŵyl Non a chefnogi criw Gŵyl Haf Bangor.
- Datblygu Prosiect Cefnogi Clybiau Chwaraeon i gynyddu/parhau â defnydd o'r Gymraeg yn dilyn ymgynghori gyda chlybiau chwaraeon. Daeth clybiau megis CPD y Felinheli, CPD Cae Glyn, Clwb Rygbi Bethesda, Clwb Rygbi Caernarfon, CPD Dolgellau a CPD Llanystumdwy i ddigwyddiad arbennig i weld cynnwys y pecyn a mewnbynnu syniadau iddo ym Mhorthmadog ganol mis Awst. Bellach mae pecyn ymarferol hawdd ei ddilyn, 'Cadw'r Gymraeg yn en Clybiau Chwaraeon', wedi'i greu a phob clwb chwaraeon yn y sir wedi derbyn copi o hwn.
- Cefnogwyd trefnwyr digwyddiad 'Balchder Gogledd Cymru', ym Methesda, i ychwanegu ychydig mwy o Gymraeg i'r penwythnos, hynny drwy gydweithio ar gwis tafarn dwyieithog, taith gerdded dod i adnabod Dyffryn Ogwen a sesiwn 'peint a sgwrs'.
- Annog busnesau i gynyddu defnydd o'r Gymraeg ac arddangos poster 'Hapus i Siarad' sy'n arwydd i ddysgwyr (a siaradwyr Cymraeg) bod busnes yn gallu cynnig gwasanaeth yn y Gymraeg. Erbyn hyn mae dros 150 o fusnesau'r sir yn arddangos y poster.

Arfer Dda: Strategaeth Iaith Gwynedd

Mae holl adrannau'r Cyngor yn cyfrannu at Strategaeth Iaith Gwynedd, gyda'r prif nod o gynyddu cyfleoedd i bob un o drigolion Gwynedd weld a defnyddio'r Gymraeg mewn gwahanol gyd-destunau.

Gyda phob adran yn adrodd i'r Pwyllgor Iaith yn flynyddol ar eu gweithgarwch i hybu'r Gymraeg, dyma flas ar y prosiectau hynny.

ARFER DDA AMGYLCHEDD

PECYN ADDYSG TIR A MÔR

Adnodd sydd yn cael eu dosbarthu i bob ysgol cynradd yng Ngwynedd gyda fersiwn digidol ar-lein.

Pecyn addysg sy'n helpu i ehangu geirfa Gymraeg disgyblion drwy gyflwyno terminoleg arbenigol, gan gynnwys enwau rhywogaethau a thermau amgylcheddol.

Hyrwyddo'r Gymraeg tu hwnt i addysg

Datblygwyd y pecyn mewn partneriaeth ag ystod eang o sefydliadau trwy'r tîm ACA Pen Llŷn a'r Sarnau, gan hyrwyddo'r Gymraeg y tu hwnt i'r sector addysg. Mae Cyngor Môn eisoes wedi mabwysiadu'r pecyn, ac mae diddordeb i'w ehangu'n adnodd Cymru gyfan drwy gyllid yn y dyfodol.

Normaleiddio'r Gymraeg

Drwy wreiddio'r Gymraeg ym mhob gweithgaredd, mae'r pecyn yn atgyfnerthu'r defnydd o'r iaith yn yr ystafell ddosbarth ac yn y gymuned ehangach.

Rhannu yn genedlaethol

Pecyn sydd wedi'i greu gyda'r bwriad o'i ddefnyddio ar draws Cymru, gyda photensial cryf i gael ei ddefnyddio'n genedlaethol, ac i gefnogi gwaith addysg forol a chodi ymwybyddiaeth mewn ardaloedd eraill hefyd.

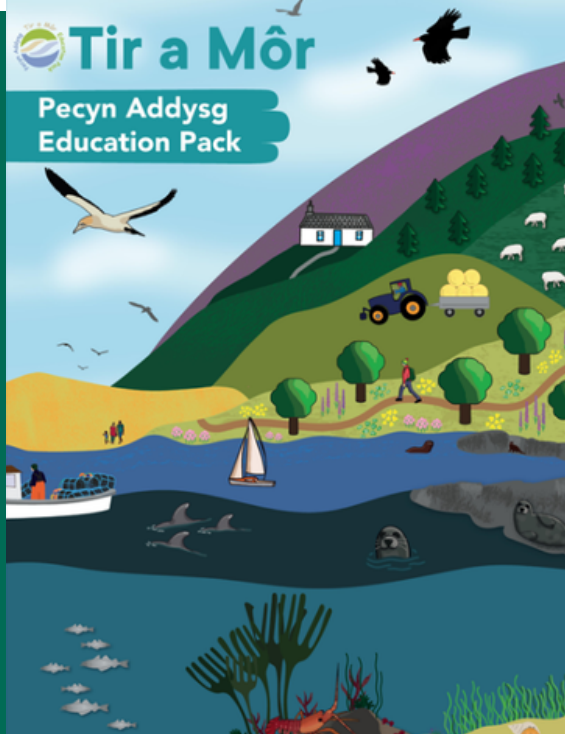
Cyd-weithio er mwyn llwyddo

Drwy gydweithio â Hwb, cyfieithwyr proffesiynol ac athrawon, llwyddwyd i oresgyn yr heriau Cymraeg ac i ddarparu pecyn addysgol hygyrch, cywir a pharhaol ar gyfer ysgolion Cymru.

Pen Llŷn a'r Sarnau

www.tiramor.cymru

Canllaw Gweithgaredd 15 mun

Paru'r Cynefinoedd

Yr offer sydd ei angen

- Copi o'r dullen waith 'Paru'r Cynefinoedd', un ar gyfer bob dysgwyr

I wneud y gweithgaredd

- Cathodwch y dysgwyr i gwblhau'r dullen waith.

Atebion - Paru'r Cynefinoedd

Tir fferm		Morio llyrd Cranc y traeth Dytrgi
Arfordirol		Glas y dorlan Dytrgi Britthyll
Rhostir		Tylluan wen Ysgylamog Bras melyn
Coetiroedd		Brân goesgoch Grug Eithin
Dŵr croyw		Moch daear Tylluan frech Sgrech y coed

Pecyn Addysg Tir a Môr - Llyfryn Tir

Pecyn Addysg Tir a Môr - Llyfryn Afon

ARFER DDA **ECONOMI A CHYMUNED**

ADNODD CYFRYNGAU CYMDEITHASOL I FUSNESAU

Mewn ymateb i 'Pa gefnogaeth ynglŷn â'r Gymraeg fyddai'n ddefnyddiol?' yn Arolwg Busnes Gwynedd 2025; cymorth â chyfieithu, hyfforddiant a marchnata oedd yn codi amlaf.

Yn seiliedig ar yr adborth hwnnw, crëwyd adnodd cyfryngau cymdeithasol gan y Tîm Cefnogi Busnes, fel canllaw i fusnesau sydd â phrinder amser neu hyder i ddefnyddio'r iaith.

Adnodd hawdd i'w ddilyn

Datblygwyd adnodd syml sy'n hwylus i'w ddilyn, gyda chyfle i fusnesau gopio a gludo. Syniadau marchnata parod; dyddiadau allweddol; cynnwys Cymraeg i'w sianelu.

Y Gymraeg yn arf marchnata pwerus

Cydnabyddiaeth bod cyfryngau cymdeithasol nid yn unig yn arf marchnata, ond hefyd yn gyfrwng pwerus i gryfhau gwelededd a defnydd bob dydd o'r Gymraeg.

Rhannu ymysg rhanbarth ARFOR

Cafodd yr adnodd ei greu yn wreiddiol yn benodol ar gyfer busnesau yng Ngwynedd, ond, wedi ei rannu bellach yn ehangach gyda busnesau ledled ranbarth ARFOR.

Gweithio gyda chwmni marchnata lleol

Cyfle i weithio gyda chwmni marchnata lleol er mwyn creu'r adnodd, gyda chymorth ganddynt wrth gynnwys termau perthnasol.

Balchder o weithio yn Gymraeg

Wrth holi 'Beth yw'r pethau gorau o redeg eich busnes yng Ngwynedd?' yn yr arolwg, nododd nifer o fusnesau 'y gallu i weithio drwy'r Gymraeg.'

Busnes@
gwynedd.llyw.cymru

Adnodd ar-lein

Y Gymraeg ar y Cyfryngau Cymdeithasol

» i Fusnesau Gwynedd

Using Welsh on Social Media

» for Gwynedd Businesses

Dyddiadau i'w Nodi

Important Days

<p>Gwyliau'r Haf Cyfnod prysur i fusnesau sy'n darparu gwasanaeth i ddiaristad yn ogyal â phob lloer yng Ngwynedd. Peak season for tourism-related businesses, attracting tourists and locals. #haf #gwyliau'r haf #summer</p>	<p>amrywio varies GORFFENNAF July</p>
<p>Eisteddfod Gendlaethol Creu cymrwf os yw'r Steiddfod yn yr ardal, neu hel atgofion o Eisteddfodau blaenorol. Join the excitement when the Eisteddfod is in the area, or share memories from past Eisteddfodau. #eisteddfodgendlaethol</p>	<p>amrywio varies AWST August</p>
<p>Dydd Owain Glyndŵr Ddiwrnod i ddiatlu awn cereidiathol Cymreig a Thywysog brodorol olaf Cymru. A day to commemorate Owain Glyndŵr, the last native Prince of Wales. #dyddowainglyndwr</p>	<p>16 MEDI September</p>
<p>Diwrnod Shwmae Su'mae Cael hwyl wrth amnwg y gymuned i ddechrau pob sgwrs gyda 'su'mae'. Encourage everyone in the community to start every conversation with 'su'mae'. #shwmasu'mae</p>	<p>15 HYDREF October</p>
<p>Cynigion Dydd Gwener Du Amnwg pobl i slopi'n feol. Encourage everyone to support local businesses. #dyddgwenerdu #blackfriday #cefnogi busnesau bach</p>	<p>amrywio varies TACHWEDD November</p>
<p>Nadolig Mae nifer o fusnesau yn cynnyd salb ar ddiwrnod prysur tra bod eraill yn hyrwyddo cynigion arbennig. After a busy period, a lot of businesses are slowing down while others are promoting special offers. #nadolig</p>	<p>25 RHAGFYR December</p>

Awgrymiadau

Top Tips

<p>Gifs Ar Instagram, mae dewis eang o gifs Cymraeg y gallwch eu defnyddio wrth greu storïau.</p>	<p>Scroll through the Welsh gifs available when posting a story. Start typing the word in the search bar.</p>
<p>Miwsg Defnyddiwch yr ystod eang o gerddoriaeth Cymraeg poblogaidd ar Instagram.</p>	<p>Switch to a creator account for a wider selection of music, including popular Welsh music.</p>
<p>Dwyieithog Mae creu cynnwys yn dwyieithog yn gallu helpu i gwerddio cynulleidfao ehangach tra hefyd yn hyrwyddo iaith Gymraeg.</p>	<p>Creating bilingual posts can help to reach a wider audience while also promoting the Welsh language.</p>
<p>Hashnodau Allweddoriau Defnyddiwch hashnodau a geiriau Cymraeg sy'n berthnasol i'ch busnes - bydd yn gwella'r cyfle i ddiwyswyr newydd yn eich gweld.</p>	<p>Incorporate Welsh hashtags and keywords that is relevant to your business - this will increase the chance of new followers finding your business on socials.</p>
<p>Collabs Beth am gydweithio gyda busnesau lleol eraill drwy wneud 'collab' gyda nhw? Gall diwyswyr y busnes anall hefyd weld y post.</p>	<p>Partner with local Welsh businesses or influencers to create content - this will help your post get a wider reach.</p>
<p>Diwylliant Byddwch yn falch o'n diwylliant! Defnyddiwch yr enwau Cymraeg ar gyfer lleoliadau yn hytrach na'r fersiwn Saesneg. Beth am arddangos ein ddiwyllieddau lleol, ein hachau a'r diwylliedd fforddeig - gwnaethwch y cynnwys yn berthnasol i'r gynulleidfa.</p>	<p>Be proud of your culture! Use the Welsh names for locations, showcase our local events language and landscape - make it relevant for the audience.</p>

Tîm y Gymraeg: Prosiect Enwau Lleoedd

Daeth Prosiect Enwau Lleoedd i ben ddiwedd mis Mawrth 2025, yn dilyn gweithredu ar y prif amcanion isod ers 2021:

- cysoni'r modd y mae'r Cyngor yn gweithredu wrth arddel enwau Cymraeg
- sicrhau mai fersiynau Cymraeg enwau lleoedd sy'n cael y flaenoriaeth gyda phartneriaid allanol
- ceisio cymryd camau rhagweithiol i ddiogelu ac atal mwy o newidiadau i enwau cynhenid

Llwyddiannau'r Prosiect

Ap Enwau Gwynedd

Cydweithio gyda'r Adran Gyllid i greu ap sydd wedi ei osod ar Fewnrwyd y Cyngor i staff wirio sillafiad yr enwau. Ymchwiliwyd, gwiriwyd a dilyswyd sillafiad a tharddiad 216 o enwau lleoedd yng Ngwynedd er mwyn cysoni eu defnydd.

Map Enwau Lleoedd

Sefydlu Map Enwau Lleoedd rhyngweithiol, digidol o enwau lleoedd sy'n fyw ar lafar yn lleol ond erioed wedi'u cynnwys ar fapiau swyddogol/statudol. Mae'r map bellach yn cynnwys dros 750 o enwau, nifer ohonynt wedi'u gosod gan blant ysgol yn sgil ymweliad gan y Swyddog Prosiect, ac ar gael ar wefan y Cyngor.

Ceisiadau Cynllunio

Pob cais cynllunio bellach yn rhoi gwybod, yn awtomatig, i ymgeiswyr bod disgwyliad iddynt ddewis enw Cymraeg ar eu heiddo.

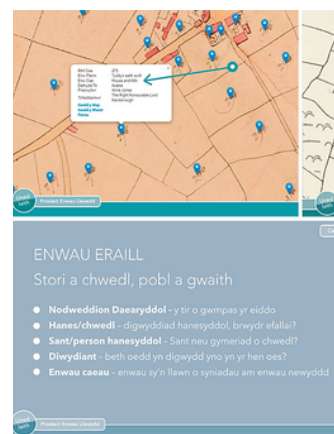
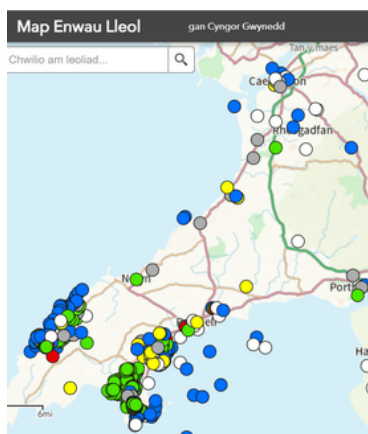
Enwau Strydoedd

Cydweithiwyd â chynghorydd Trefor i osod arwyddion Cymraeg yn unig ar strydoedd yn y pentref – gosodwyd 3 arwydd newydd, uniaith Gymraeg.

Trafod gyda Chymdeithas Ddinesig Caernarfon a'i chynghori ar sut i hyrwyddo rhestr o blaciau hen Enwau Strydoedd Caernarfon sydd newydd eu codi ganddynt.

Sesiynau Ysgolion

Sesiynau ar enwau lleoedd a mapiau wedi'u cynnal mewn 19 ysgol gynradd a 3 ysgol uwchradd ar draws y Sir. Gydag adnodd addysgol lle mae disgyblion yn cael map dychmygol iddynt fedru cynnig enwau newydd yn seiliedig ar hanesion a chwedlau'r ynys, nodweddion daearyddol ac ati. Mae hyn yn gymorth i danio brwdfrydedd ac angerdd y genhedlaeth nesaf i achub enwau lleoedd traddodiadol.

ARFER DDA CYLLID

Cronfa Bensiwn
GWYNEDD
Pension Fund

SYSTEM 'FY MHENSIWN' AR-LEIN CRONFA BENSIWN GWYNEDD

Safle hunanwasanaeth newydd sy'n cael ei defnyddio gan gronfeydd pensiwn ledled Prydain. Mae yna ddefnydd o 'avatar' sy'n cyflwyno datganiad personol i'r aelod, gan egluro gwerth eu buddion pensiwn ar y sgrin drwy ddefnyddio technoleg AI Cymraeg.

Mae Cronfa Bensiwn Gwynedd wedi bod yn flaenllaw yn y gwaith i gynnwys ansawdd iaith uchel, terminoleg gyson, a phrofiad defnyddiwr Cymraeg, oedd yr un mor llyfn, modern ac effeithiol â'r fersiwn Saesneg.

Profiad mwy personol

O'i gymharu â datganiad papur traddodiadol, mae'r fformat fideo yn cynnig profiad llawer mwy personol ac eglur, mewn ffordd fwy deniadol.

Blaenoriaeth i'r Gymraeg

Roedd cyfraniad Cronfa Gwynedd yn sicrhau bod y Gymraeg yn cael ei thrin fel iaith lawn a chyfoes, nid ôl-ystyriaeth.

Goresgyn heriau

Roedd sicrhau bod y system yn darllen dyddiadau yn gywir wrth i'r avatar eu llefaru yn fwy cymhleth na'r disgwyl. O ganlyniad, bu'n rhaid arbrofi am gyfnod gyda fformatau a dulliau gwahanol er mwyn cael dyddiadau i swnio'n naturiol a derbyniol.

Cadw golwg am ddatblygiadau AI

Mae lleferydd AI drwy gyfrwng y Gymraeg yn parhau i esblygu felly disgwyl datblygiadau yn y dyfodol er mwyn gwella cywirdeb ac ansawdd darlenniadau ymhellach.

Fideo

1m 16e Sleid 5

Eich pensiwn os byddwch yn aros tan 67

Incwm y flwyddyn £6,134.22	Incwm y mis £511.19 <small>cyn treth</small>	Lwmp swm safonol £1,664.38 <small>taliad un tro</small>
--------------------------------------	---	--

Gyda'r lwmp swm mwyaf

Lwmp swm mwyaf £26,883.82 <small>taliad un tro</small>	Incwm y flwyddyn £4,032.60	Incwm y mis £336.05 <small>cyn treth</small>
---	--------------------------------------	---

A dyma sut y byddai'n edrych bob mis, cyn treth.

2m 34e Sleid 3

hwefror 2014 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28	Mawrth 2014 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30	Ebrill 2 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30
---	---	--

Cyflwg Terfynol Cyflwrtaedd Gyra

Mae'r all ran yn seiliedig ar gyfartaledd o'ch cyflog.

ARFER DDA GWASANAETHAU CYMDEITHASOL

AP 'NIWRO CYMRU'

Ap dwyieithog i roi gwybodaeth, cyngor a chymorth i unigolion niwrowahanol, teuluoedd a phobl broffesiynol. Mae'r ap yn cynnig yr opsiwn i ddarllen gwybodaeth a datblygu ymwybyddiaeth drwy'r Gymraeg.

Gwybodaeth mewn un lle

Ap sy'n cynnig gwybodaeth glir a dibynadwy, gweithgareddau hwyliog a lleddfrol a manylion digwyddiadau lleol.

Cymorth am ddim

Am ddim ar ddyfeisiadau drwy ei lawrlwytho, gan ei fod yn gynnwys all-lein, mae'n lleihau costau data i ddefnyddwyr.

Mewnbwn pobl ifanc

Fe ddatblygwyd yr Ap drwy drafod gyda phobl ifanc Gwynedd a'u teuluoedd, sydd wedi cyfrannu at syniadau ar gyfer y cynnwys, nodweddion allweddol a dyluniad logo.

Terminoleg Cymraeg

Dim terminoleg llawn yn y Gymraeg eto ar gyfer y maes niwrowahaniaeth, felly wedi defnyddio synnwyr cyffredin, er mwyn bathu termau perthnasol.

Nifer yn lawrlwytho

1,300 wedi lawrlwytho'r ap, yn Chwefror 2026.

Niwro CYMRU

www.niwro.cymru

Tîm y Gymraeg: Fforwm Iaith Gwynedd

29 sefydliad ar draws Gwynedd; partneriaid sydd â chyfrifoldeb i hybu'r Gymraeg yng Ngwynedd yn ogystal â phartneriaid eraill sy'n awyddus i weld y Gymraeg yn ffynnu yn y sir.

Cadeirydd: Mr Gareth Thomas, Cadeirydd annibynnol

Gweithredoedd yn ystod y flwyddyn:

- Cadernid iaith - cyflwyno camau ymarferol i'w gweithredu ar draws sefydliadau a chymunedau
- Arolwg Cefnogi Busnes Cyngor Gwynedd - edrych ar ganlyniadau cymorth ieithyddol
- Diweddariad rhaglen Arfor
- Addasu'r Cylch Gorchwyl - sefydliadau newydd
- Gweithdai i greu Strategaeth y Fforwm - adlewyrchu'r prif nod gwreiddiol i gynyddu defnydd iaith. Ymdebygu i strategaeth iaith Cyngor Gwynedd sydd â pum maes blaenoriaeth - mabwysiadu y rhai hynny.

Is-grwpiau

Is-grŵp Pobl Ifanc

Cynhaliwyd ymgynghoriad am agwedd pobl ifanc at yr iaith Gymraeg a'u defnydd ohoni. Holiadur wedi'i rannu â phobl ifanc sy'n byw neu'n gweithio yng Ngwynedd rhwng 16 a 18 mlwydd oed gyda 1976 yn ymateb i'r holiadur.

Dau gam ymlaen yn dod i'r amlwg o ganlyniadau'r ymgynghoriad, i'w gweithredu:

- Pobl ifanc i fod yn ymwybodol fod galw am y gymraeg gan gyflogwyr.
- Sicrhau bod cyrsiau Cymraeg i bobl ifanc eu dilyn bydd yn eu harwain at yrfaedd Cymraeg.

Is-grŵp Busnes

Ymateb i'r pryder o ddiffyg cynrychiolaeth o'r sector preifat. Crëwyd grŵp tasg a gorffen i gychwyn cyn penderfynu os oes angen am is-grŵp. Penderfynwyd y byddai creu rhaglen waith bellach yn gam ymlaen i gynnwys llais busnes i'r grŵp ehangach. Bydd cyfarfod penodol â thema busnesau ac economi i roi llais busnes i'r Fforwm.

ARFER DDA **OEDOLION, IECHYD A LLESIAINT**

FIDEOS 'MWY NA GEIRIAU'

Prosiect fideos i bwysleisio pwysigrwydd iaith a hunaniaeth mewn gofal a dewis iaith cleifion. Annog mwy o ofalwyr i ddysgu'r Gymraeg ac i siarad efo pobl yn eu hiaith ddewisol. Gwneud hyn drwy fideos yn dangos gofalwyr yn mynd i dai pobl.

Dylanwadu

Cyfes o fideos wedi'u hanimeiddio i ddangos sut gall iaith ddylanwadu ar brofiadau pobl a'r gwasanaethau sy'n cael eu darparu. Mae'r fideos yn cynnwys enghreifftiau o fywyd go iawn, gan helpu gofalwyr a staff i ddeall pwysigrwydd deall a defnyddio iaith yn effeithiol ac yn empathetig.

Rhannu'n eang

Er mwyn sicrhau bod y cynnwys hwn ar gael i bawb, fe'u rhannwyd yn eang gyda staff trwy gyfryngau mewnol (e-byst, bwletin, y fewnwyd.) Fe'u cyflwynwyd hefyd yn y cartrefi gofal yng Ngwynedd drwy bosteri a codau QR, a'u rhannu ymhellach ar gyfryngau cymdeithasol (Facebook, X, Instagram, a Tiktok.)

Ymateb cadarnhaol

Mae'r prosiect hwn wedi cael ymateb cadarnhaol ac wedi dangos sut y gall fideos o ran defnyddio'r iaith Gymraeg yn y gweithle wella dealltwriaeth, cynhwysiant a'r gwasanaeth i bobl sy'n derbyn gofal.

Mwy na Geiriau

Mwy na Geiriau. Efallai eich bod wedi clywed amdano ond be ydi o, a be ma ddiwl? Wel, yn fyr, mae'n gosod disgwiliadau arnom fel gwasanaethau gofneud bob dim yn ein gallu i sicrhau bod anghenion iaith yn cael eu parchu rhan o daith unigolyn drwy ofal - o'r asesu i'r darparu.

Na Geiriau- Carol

Mae sicrhau gwasanaeth yn unol ag anghenion iaith plant yn cyfrannu at wella eu llesiant. Mae'n ddyletswydd arnom i'w cefnogi yn y Gymraeg.

Na Geiriau- Efan

I be speaking with your Father in Welsh, to make sure he's comfortable, I will summarise in English for you as we go. Iawn Mr Williams, be am i ni ddechrau

Na Geiriau- Mr Williams

Os yw'r unigolyn yn siarad Cymraeg, mae angen i'r gweithiwr sy'n ymweld allu siarad Cymraeg. Dechreuwch y sgwrs yn y Gymraeg bob amser.

Na Geiriau- Gweithiwr

Nid yw'r gweithiwr yn gwybod yw Mr Williams yn siarad Cymraeg, gan na chafodd hyn y drafod gyda'i ferch.

Ni ddylai iaith yr asesiad ddibynnu ar iaith Megan.

Beth ddylai'r gweithiwr fod wedi gwneud felly?

Na Geiriau- Mr Williams

Tîm y Gymraeg: Ymwybyddiaeth a Chadernid Iaith

Mae Hyfforddiant Ymwybyddiaeth Iaith yn un parhaus yn y modiwl datblygu staff. Mae'n e-fodiwl mandadol i bob aelod staff. Mae yna hefyd sesiwn ychwanegol byw sy'n ddewisol, un ai trwy sesiynau wedi'u trefnu ar hunanwasanaeth staff neu drwy drefnu ag adrannau'n uniongyrchol . Mae ymdrech arbennig wedi'i wneud yn ystod y flwyddyn er mwyn cyrraedd mwy o reolwyr a staff er mwyn sicrhau eu bod yn cael eu cyflwyno i hanes y Gymraeg, eu hatgoffa o'u dyletswyddau i ymwneud â safonau'r Gymraeg a chynnig cefnogaeth gyda'r Gymraeg.

Cynnwys y sesiynau

Cynnwys cyffredinol y sesiynau ydi trosolwg o:-

- ymwybyddiaeth iaith
- polisi iaith a safonau'r Gymraeg
- holiadur cydymffurfiaeth, asesiad effaith ac adroddiad pwyllgor iaith
- hyfforddiant a'r dynodiadau iaith
- cyfieithu a phrawf ddarllen
- pethau pwysig i'w cofio

Nifer y sesiynau

Sesiynau wedi'u cynnal dros y flwyddyn:-

- Rheolwyr yr Adran Gyllid - 20 yn bresennol
- Ymwybyddiaeth iaith i reolwyr (ar-lein) - 10 yn bresennol
- Rheolwyr yr Adran Oedolion - 8 yn bresennol
- Sesiwn i'r Academi Gofal - 6 yn bresennol
- Staff wyneb yn wyneb - 4 yn bresennol
- Sesiwn y Gymraeg yn y gymuned i aelodau di-Gymraeg

ARFER DDA GWASANAETHAU CORFFORAETHOL

CYFATHREBU CLIR

Mae ymchwil ac ystadegau yn dangos bod pobl Gwynedd yn gwneud mwy o ddefnydd o ffurflenni a dogfennau cyfrwng Saesneg, gydag awgrym eu bod yn fwy hyderus i'w cwblhau drwy'r Saesneg. Gyda hynny mewn cof, mae yna waith wedi'i wneud dros y flwyddyn i wella'r defnydd o Gymraeg clir sy'n cael ei defnyddio gan y Cyngor at ddiben y cyhoedd, gyda'r gobaith y bydd yn arwain at fwy yn llenwi'r ffurflenni Cymraeg.

Swydd Ddisgrifiadau

Casglwyd arferion da a drwg o fewn gofynion person a'r prif ddyletswyddau ar draws nifer o swydd ddisgrifiadau, a fydd o fudd wrth greu rhai o'r newydd. Mae sylw penodol wedi'i roi i ddwy swydd ddisgrifiad yn y maes gofal-swyddi lle mae trafferthion recriwtio. Gan drafod gyda'r rheolwyr perthnasol, llwyddwyd i greu swydd ddisgrifiadau sy'n fwy clir o ran iaith gan gadw nodweddion pwysig y swydd.

Chwalu 'Mythau'

Gan fod holl swyddi Cyngor Gwynedd yn cael eu hysbysebu gyda'r Gymraeg yn hanfodol, mae cred bod angen i bob gweithiwr feddu ar sgiliau Cymraeg rhugl a pherffaith. Gall hyn atal rhai rhag ymgeisio gan nad ydynt yn teimlo bod eu Cymraeg yn ddigon da, felly mae'n flaenoriaeth gennym i chwalu'r myth hwn. Gyda gofynion iaith swyddi yn amrywio fesul swydd, yn dibynnu ar y rôl benodol, a gyda chefnogaeth o fewn y Cyngor i ddatblygu sgiliau iaith, mae lle i bwysleisio nad oes angen Cymraeg perffaith i weithio yma. Mae Uwch Ymgynghorydd y Gymraeg yn aelod o Is-grŵp y Gymraeg, Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd a Môn sy'n gweithio ar brosiect chwalu mythau ynglŷn â'r Gymraeg o fewn y byd gwaith. Dros gyfnod y Nadolig, gwnaethom rannu eu posteri "12 diwrnod o herio'r mythau Cymraeg yn y gweithle" oedd yn cyfeirio at y gwahanol gredoau sydd wedi'u nodi a'r gwirionedd. Mae'r prosiect yn parhau gyda fideos o gyflogwyr a gweithwyr yn ymateb i'r mythau ar eu ffordd.

Hyfforddiant

Gan fod gwaith ysgrifenedig ffurfiol yn rhan o rôl nifer o swyddogion y Cyngor, penderfynwyd cynnig sesiwn i gynghori swyddogion ar y math o iaith i'w defnyddio, yn enwedig wrth gyfathrebu efo'r cyhoedd. Mae 3 sesiwn wyneb yn wyneb wedi'u cynnal hyd yma, a chafwyd cyfanswm o 16 person yn mynychu.

ARFER DDA **PRIFFYRDD, PEIRIANNEG AC YGC**

MEINCIAU CLYFAR / TROEDFFYRDD LLECHI

Dau brosiect sydd yn adrodd hanes ardaloedd lleol ar draws Gwynedd, ar ffurf weledol neu glywedol, yn rhoi plattform i ddiwylliant ac iaith leol.

Meinciau Clyfar

11 mainc clyfar wedi'u gosod ar draws Gwynedd, efo pecynnau sain sy'n adrodd hanes yr ardal leol, wedi'u comisiynu gan cwmni SAIN.

Mae'r clipiau sain wedi'u lleisio yn ddwyieithog, gan y bobl adnabyddus isod, sy'n lleol i'r ardaloedd penodol:

Tan y Fynwent, Bangor (Casi Wyn)

Y Maes, Caernarfon (Rhys Iorwerth)

Pwllheli (Guto Dafydd)

Cricieth (Gwyneth Glyn)

Promenâd Tywyn (Manon Steffan Ros)

Y Parc a Llyn Bach / Cob Crwn, Porthmadog (Cedron Siôn)

Troedffyrdd Llechi

Yn dilyn derbyn grant SPF, mae llwybr llechi geiriol, uniaith Gymraeg, wedi eu gosod fel rhan o welliannau i drefi llechi.

Yn nhrefi Porthmadog a Thywyn, ac i ddod yn Mhenygroes, mae'r llwybr o eiriau yn arwain ymwelwyr drwy stori'r dref, gan uno'r gorffennol â'r presennol. Mae'r cerddi a'r dywediadau yn berthnasol i'r ardal leol.

Mae'r dewis o eiriau hefyd yn gyfrifoldeb lleol, gyda Manon Steffan Ros wedi dewis elfennau i ddiffinio Tywyn; y llechi, y môr, y rheilffordd a'r gymuned bywiog sy'n byw yna heddiw. Mae plant Ysgol Eifion Wyn wedi dewis geiriau Porthmadog, gan gynnwys gwaith y bardd lleol Eifion Wyn. Mi fydd geiriau dewisol Penygroes wedi'u dewis gan griw lleol yr Orsaf o dan arweiniad y swyddog treftadaeth yn yr ardal.

Tîm y Gymraeg: Prosiect 15

Trosglwyddo negeseuon cadarnhaol ar-lein am ddefnyddio'r Gymraeg fel rhan o fywyd bob dydd, dangos ei bod hi'n bosib siarad a byw bywydau o ddydd i ddydd yn y Gymraeg, dangos bod yna gyfleoedd amrywiol yn y Gymraeg, a sicrhau bod 'lleisiau' y Gymraeg a'n cymunedau yn cael eu clywed.

Ers i 'Mentera' ennill a derbyn y tendr fis Ebrill 2025 i weithio ar y prosiect maent wedi creu adroddiad ar ddyfodol Prosiect 15, wrth greu a chyhoeddi cynnwys ar y platfformau hefyd.

Adroddiad Argymhellion

Rhan o'r tendr oedd creu adroddiad asesu effeithlonrwydd y prosiect, yn enwedig ar y cyfryngau cymdeithasol, ac argymell opsiynau ar gyfer y dyfodol. Adroddiad sy'n amlygu cynnydd sylweddol a thrawiadol mewn ymgysylltiad ar-lein, yn enwedig ar Instagram a Tiktok ers i Mentera gymryd yr awenau ar 1 Ebrill 2025. Mae'r adroddiad yn tynnu sylw at sawl her a'r angen i gynyddu'r buddsoddiad er mwyn parhau i dyfu, yn argymell buddsoddi mewn cydweithrediadau gyda dylanwadwyr a chyrrff eraill, ac i ddatblygu cynllun llysgenhadon.

Llwyddiannau Cynnwys

Fideos wedi'u creu mewn digwyddiadau'r Haf - Eisteddfod Genedlaethol / Eisteddfod yr Urdd / Gŵyl Fwyd Caernarfon / Y Sioe Frenhinol - cynnwys ar y cŷd gyda dylanwadwyr.

Cyd-weithio â sefydliadau ar draws Gwynedd - Clwb Syrffio Llŷn / UMCB / Clwb Dawns Lowri.

ARFER DDA ADDYSG

CYMORTH IAITH I YRRWYR TACSIS

Gofynnwyd am hyfforddiant i yrwyr tacsis a hebryngwyr sy'n cael eu cyflogi gan Gyngor Gwynedd i gludo disgyblion i ddwy ysgol arbennig. Diben yr hyfforddiant oedd cynyddu hyder y staff o ran cyfathrebu gyda'r disgyblion gan sicrhau bod y daith i'r ysgol ac yn ôl yn gyfnod dymunol, cymdeithasol a'r sgwrs yn llifo'n naturiol drwy gyfrwng y Gymraeg.

Codi Hyder

Sicrhodd y sesiwn bod lefel hyder y staff i sgwrsio drwy gyfrwng y Gymraeg wedi cynyddu a'u bod yn hyderus i sgwrsio gyda'r disgyblion a'u teuluoedd. Roedd ymateb y mynychwyr yn gadarnhaol iawn.

Lefelau iaith

Mae'r cyflwyniad yn cyfeirio at lefelau Cymraeg llafar clir, ac felly yn cyflwyno Cymraeg addas i'r mynychwyr, fyddai o bosib â sgiliau amrywiol o'r iaith. Mae yna ddadansoddiad ar y sleidiau o'r lefelau iaith, ac yna termau sy'n amrywio o fewn y lefelau hynny.

Llwyddiant

Roedd yr hyfforddiant yn cynnig cymorth ymarferol i ddefnyddio'r Gymraeg gyda phlant ysgol, gan ddysgu ymadroddion defnyddiol ar gyfer sefyllfaoedd dyddiol. Cynllun bychan, oedd yn llwyddiant ac yn sylfaen posib i'w addasu ar gyfer ei gyflwyno i staff mewn adrannau eraill.

Cefnogaeth

Cefnogi gyrrwyr tacsis, rhoi awgrymiadau ymarferol, darparu ymadroddion defnyddiol ar wahanol lefelau

Geirfa Lefel 1

Symud a Mynd Moving and going

Cymraeg	English
Eistedd	Sitting
Eistedd yn dawel	Sitting quietly
Sefyll	Standing
Cerdded	Walking
Ewch i mewn	Get in!
Dewch allan	Come out!
Arhoswch yma	Wait here!

LEFEL 3

Gyrrwr: Hello eto, sut oedd ysgol heddiw? Wnaethoch chi lot?

Plentyn: Do, mi oedd o'n ddiwrnod prysur.

Gyrrwr: O, iawn! Be wnaethoch chi yn y gwersi? [Unrhywbeth](#) newydd neu ddi-ddorol?

Plentyn: Wnaethon ni wneud prosiect am anifeiliaid.

Gyrrwr: O, mae [hwnna'n](#) swnio'n ddi-ddorol! Pa un wnest ti ddewis?

Plentyn: Llew.

Gyrrwr: O, llew — dewis da! Gest ti wneud llun neu ysgrifennu amdano fo?

Plentyn: Do. Mi wnes i dynnu llun llew.

Gyrrwr: Neis un! A be oeddech chi'n 'neud amser chwarae? Hefo pw y fuost ti'n chwarae?

Plentyn: Do, Catrin a Tomos eto.

Gyrrwr: Dwi'n falch eich bod chi'n cael hwyl. Be oedd y peth gorau heddiw 'ta?

Plentyn: Yr amser celf.

Gyrrwr: Ie, mae pawb yn licio celf fel arfer.

Gyrrwr: Oes gen ti unrhyw beth arbennig yn digwydd fory?

Plentyn: Nac oes.

Gyrrwr: Reit, bron adra rwan.

Mwynha dy noson!

ARFER DDA TAI AC EIDDO

POLISI GOSOD TAI CYFFREDIN

Amlinelliad o sut mae tai cymdeithasol yn cael eu dyrannu i unigolion a theuluoedd sydd ar y Gofrestr Dai Cymdeithasol yng Ngwynedd. Efen greiddiol ac allweddol o'r Polisi yw sut mae'n rhoi pwyslais cryf (y cryfaf yng Nghymru) ar gysylltiad lleol, a hynny ar ddwy lefel – lefel Gwynedd a lefel gymunedol.

Y Gymraeg

Ers 2024, mae'r Gymraeg yn nghyd-destun y Polisi Gosod wedi bod yn bwnc llosg yn lleol, gyda chynghorwyr tref a sir yn gofyn am gynnwys amod ieithyddol. Cafwyd cyngor cyfreithiol yn 2025 yn egluro y byddai'n gyfreithiol bosib cynnwys amod ieithyddol, ond o ystyried y pwyslais sydd eisoes yn cael ei roi ar gyswllt lleol a'r data sy'n profi bod canran uchel o siaradwyr Cymraeg yn cael eu cartrefu mewn stadau fforddiadwy, penderfynodd y Cyngor bod y polisi eisoes yn gwarchod y Gymraeg a'i siaradwyr fel y mae. Yn debyg i farn y Comisiynydd, penderfynwyd na fyddai ychwanegu amod yn gwneud llawer o wahaniaeth.

Cydnabyddiaeth

Cydnabyddiaeth gan Lywodraeth Cymru fel arfer dda a gan Comisiynydd y Gymraeg – *“Gwynedd eisoes yn blaenoriaethu pobl sydd â chyswllt lleol, ac mae'r dystiolaeth sy'n bodoli yn dangos bod y gofynion hyn eisoes yn golygu bod canran uchel o denantiaid tai cymdeithasol yn siarad Cymraeg. Canran sy'n debygol o fod yn sylweddol uwch na'r hyn y gellid ei gyflawni'n gyfreithiol drwy osod gofyniad ieithyddol fel rhan o'r polisi gosod.”*

Data

- 97% yn mynd i bobl leol â chysylltiad â Gwynedd
- 60% yn mynd i bobl o fewn yr un gymuned
- 95% ar gyfartaledd o denantiaid stadau newydd diweddar yn medru'r Gymraeg (wrthi'n ffurfioli'r dull o gasglu'r data yma i sicrhau bod pob stad yn cael ei harolygu a hynny'n gyson rhwng y Cymdeithasau Tai).

POLISI GOSOD TAI
GYFFREDIN

POLISI CYNGOR GWYNEDD AR OSOD TAI
CYMDEITHASOL MEWN PARTNERIAETH GYDA
ADRA, GRŴP CYNEFIN A TAI GOGLEDD CYMRU

PARTNERIAETH CFFRESTR TAI GYFFREDIN GWYNEDD

